

Informativno-političko glasilo
bunjevačke nacionalne manjine

Godina VIII Broj 87
Septembar 2012. godine
Cina 50 dinara

Izlazi prve nedilje u mjesecu

Izdavač:

NIU „BUNJEVAČKI INFORMATIVNI
CENTAR” - Subotica

Osnivač izdavača:
NACIONALNI

SAVET BUNJEVAČKE NACIONALNE
MANJINE

direktor NIU „BIC”

Mirko Bajić

glavni i odgovorni urednik:

mr Suzana Kujundžić – Ostojić

Savit novina:

Mirjana Savanov, Nikola Babić, Agneza Rodić
Vojnić, Branko Pokornić, Ružica Parčetić

Tehnički urednik:

Nikola Stantić

Stalni saradnici:

Eva Bačlija, Ana Vojnić Kortmiš, Joso
Poljaković, Desa Kujundžić, Ružica Parčetić,
Nataša Nimčević, Aleksandar Bošnjak,
Tihomir Kujundžić Matković

Naslovna strana:

Dužijanca u Subotici

Adresa:

Trg cara Jovana Nenada 15/1,
24000 Subotica

Telefon/fax: 024 523-505
e-mail: bic@tippnet.rs

Štampa:

Rotografika Subotica

Tiraž:

1.000

Dizajn:

Studio Trid Beograd

Distribucija:

„Štampa sistem” - Beograd, „Press interna-
tional” - Novi Sad, „Futura plus” - Zemun

Nacionalni savet

bunjevačke nacionalne manjine:

Kancelarija u Subotici:

Trg cara Jovana Nenada 15/5, 24000 Subotica
Telefon/fax: 024 554-881
e-mail: bunjnacsav@gmail.com

Regionalna kancelarija u Somboru:

Jovana Popovića bb
Telefon/fax: 025 434-059

Poštivana čeljadi,

*Iza nas je još jedan Dan Dužijance – nacionalni praznik Bunjeva-
ca. Ispraćem s lipim izložbama u KUD-u „Bunjevka” i Bunjevačkoj
matici. Na sam dan proslave organizovan je i svečani defile i mladi i
stari obučeni u narodne nošnje, a svi iz bunjevački institucija. Odi-
grano je zajedničko kolo ispred Varoške kuće, lipo je bilo vidit šta je
sve uspio, svojim devetogodišnjim postojanjem, BNS napraviti i pro-
buditi u našem narodu.*

*Ovaj običaj, vikovima brižljivo čuvan, i danas se održava, sa že-
ljom da tako bude i u generacijama koje dolaze. Ko zalog za buduć-
nost je i postavljen vinac na spomenik našem bunjevačkom velikanu
Blašku Rajiću.*

Strana 5

Strana 6

Strana 7

Strana 8

Strana 10-11

Strana 14-15

Sadržaj

4-5

Nema bunjevačke odborničke
grupe

5

Bunjevci – važan dio različitosti
Vojvodine

6

Matijino pismičko i slamarsko
stvaralaštvo

7

Vridnost pletene slame

8

Slamarke u slavu Dužijance

10-11

Slavljen godišnji krug

13

Slovenska i bunjevačka
duša

14-15

Miris i ukusi tradicije

CIP - Каталогизација у публикацији Библиотечка Матице српске, Нови Сад

659.3(=862)

BUNJEVAČKE novine: informativno - poli-
tičko glasilo / glavni i odgovorni urednik
Suzana Kujundžić - Ostojić. - 1998-2004:
God. 1. br. 1 (2005). - Subotica: NIU
Bunjevački informativni centar, 1998-2004;
2005. - Ilustr., 30 cm
Mesečno

ISSN 1451-2505

COBISS.SR-ID 133482759

Ako i vi želite da vam poštaš svakog prvog u mjesecu donese „Bunjevačke novine” pritplatite se na nji. Godišnja pritplata je 600 dinara (sa ptt troškovima).

Platit možete na naš tekući račun: 335-16082-21 (Razvojna banka Vojvodine) sa naznakom za pritplatu.

Godišnja pritplata za inostranstvo je 20 evra.

Platit možete na naš devizni račun: IBAN: RS3533500000008111392; SWIFT: RBVORS22 sa naznakom za pritplatu (Razvojna banka Vojvodine).

Posli uplate nazovite nas, kako bi upisali vašu kućnu adresu: 024 523-505

SAVEZ BAČKIH BUNJEVACA ODRŽO KONFERENCIJU ZA ŠTAMPU

Nema bunjevačke odborničke grupe

U sridu, 29. avgusta, predstavnici Saveza bačkih Bunjevaca održali su konferenciju za štampu, na kojoj su se, izmed ostalog, mogle čuti izjave čelnika ove partije oko pokušaja da se u subotičkom parlamentu formira bunjevačka odbornička grupa.

– Na izborima smo osvojili dva mandata i dio smo vladajuće koalicije. Divanili smo o važnosti učestvovanja sviju naroda u vlasti, jel se samo tako ostvariva reprezentativna vlast. Ono što je nama bitno jeste da smo na izbore izašli samostalno, pod bunjevačkim imenom, i tako dobili pun legitimitet da u Skupštini Subotice predstavljamo Bunjevce, al i sve druge građane. Dio ciljova iz naše platforme smo ostvarili, nismo jedan važan, da od prdstavnika bunjevačkog političkog korpusa napravimo odborničku grupu. Priostaje nam da se i dalje borimo za naše ciljeve, da se jačaju bunjevačke institucije, a jasno je da nema i ne može biti važnije institucije od Bunjevačkog nacionalnog savita, koji je zaista krovna i krunska institucija bunjevačkog naroda – istako je Siniša Tilkić, član pridsidništva SBB-a.

I Dragan Kopunović, član pridsidništva SBB-a, se osvrnio na pokušaje da se formira bunjevačka odbornička grupa.

– Nadali smo se da ćemo osvojiti tri mandata na izborima, što je važno za formiranje odborničke grupe. Izborni rezultat je bio drugačiji, al i ovako u lokanom parlamentu postoje tri bunjevačka poslanika, dva iz Saveza bačkih Bunjevaca i jedan iz Bunjevačke stranke. Nadali smo se da ćemo uspit u našoj namiri, jel je to bila šansa da se zacrtani ciljevi lakše i brže ispune – dodo je Kopunović.

Mirko Bajić, pridsidnik SBB-a kazo je da se doslidno sprovodi politika definisana i saopštena prije izbora u vidu platforme.

– Dobili smo podršku građana da u politiku i sprovedimo, a mi ćemo

to činiti brez kompromisa. Suština je u tom da se jasno profilise politički interes bunjevačke uzajednice, a ne da Bunjevce pozivamo da budu glasačka mašina u interesu drugi politički stranaka – kazo je Bajić, pa nastavio:

– To ne znači da ne želimo saradivati s drugim strankama – naprotiv, saradnja je neophodna, al ta saradnja mora bit obostrana i politički jasno postavljena. Ko prdstavnici interesa Bunjevaca, čija je matična država Srbija, ostvarujemo saradnju i dobre odnose sa strankama koje su u Republici Srbiji na vlasti – prije svi sa SPS i SNS. Na lokalnom nivou naš je interes da saradivamo sa strankama koje čine lokalnu vlast – prije svi sa SVM, DS i SPS. Smatramo da se dugoročno nanosi šteta bunjevačkoj zajednici nastojanjima pojedinaca, očigledno motivisani ličnim interesima, da niki bunjevačke institucije pritore u političke satelite građanski i autonomaški stranaka. Na primer, nedopustivo je da se institucija koja je ustrojena da neguje i razvija kulturu, književnost, nauku i stvaralaštvo Bunjevaca, pretvara u politički poligon pojedinaca, brez obzira kojim stranačkim bojama su ofarbani.

Bajić je u nastavku istako da bunjevačka zajednica nije nikad nije imala bolje političke predispozicije da se unapredi položaj i reše potrebe koje ima bunjevačka zajednica. Ko vid jačanja nameće se odbornička grupa.

– Bilo bi jako dobro i politički zdravo korisno da smo u Skupštini grada formirali odborničku grupu pod imenom „Bunjevci zajedno”. SBB je pismeno poslo poziv Bunjevačkoj stranki da se to uradi jel je tehnički moguće s obzirom da imamo ukupno tri odbornika neposrido izabrani na izborima – dva iz SBB i jedan iz BS. Zvaničan odgovor još nismo dobili, što nama govori da u toj stranci taj poziv nije ni razma-

tran. Dobili smo odgovor koji nam je prinio A. Matković, koji je bio na listi Lige Socijaldemokrata Vojvodine, a nije izabran, i od nedavno je prvi čovik Bunjevačke stranke Vojvodine, koja nije uspila na izborima i nema odbornike, a u političkom je bloku URS. Taj odgovor je da S. Evtović odbornik BS neće bit u odborničkom klubu sa SBB. Nema nije baš najjasnija ova politička akrobatika, al u politici je izgleda sve moguće, pa i da političke stavove u ime jedne stranke iznosi pridsidnik sasvim druge stranke. Imajuć sve ovo u vidu naš poziv Bunjevačkoj stranci je i dalje otvoren i nadamo se da će na stranačkim organima bit razmotren i prihvaćen, te da ćemo u dogledno vrijeme ostvarit jedinstveni odbornički klub pod imenom Bunjevaca u Skupštini grada.

U nastavku konferencije Bajić je istako da ubrzo stižu izbori za nacionalni savit.

– Bojim se da se ponovo pod znak pitanja dovodi jedinstvo. Sa našu poziciju smatramo da se mora ozbiljno radit na izborima za Bunjevački na-

cionalni savit da se potvrdi ono što je do sada urađeno i da se postave temelji normalnog razvoja koji se više ne mož dovodit u pitanje. Bojim se da ima oni snaga koje to ne žele i bojim se da će u budućnosti biti turbulencija – ističe Bajić.

U nastavku se Bajić osvrnio i na nedavno proslavlenu Dužijancu.

– Na proslavi koju je BNS organizovo gost je bio pridsidnik Skupštine Republike Srbije. Kad je to bilo i kad će to bit kod nacionalni zajednica. To je ogroman uspih Branka Pokornića, pridsidnika BNS-a, a on će i dalje imati našu apsolutnu podršku. Na žalost, bilo je i zamerki Pokorniću jel je pridsidnik Skupštine Srbije bio naš gost. Ta zamerka stiže iz jedne naše institucije, Bunjevačke matice. Ne razumim zašto je to tako i zato ovo govorim otvoreno. Moramo da stanemo na zemlju, da se privedemo razumu, jer, ko zajednica kojoj je Srbija matična zemlja, moramo da saradujemo i sa strankama koje čine vlast u lokalnu, ali i u Srbiji – kazo je Bajić na kraju konferencije za štampu.

N. S.

POZIVNICA • POZIVNICA • POZIVNICA • POZIVNICA

Pridstavljanje bunjevačke nošnje kroz istoriju

I ove godine Kulturno umitničko društvo „Aleksandrovo” iz Subotice održaće manifestaciju pod nazivom „Pridstavljanje bunjevačke nošnje kroz istoriju”. Tako će zainteresovani imati priliku da prisustvuju ovom događaju u nedilju, 16. septembra, u Velikoj vićnici Varoške kuće u Subotici, s početkom u 19 sati.

Pored KUD-a „Aleksandrovo”, svojim nošnjama prdstaviće se bugarska, rusinska i makedonska nacionalna manjina iz Srbije, ko i gosti iz Hrvatske. U kulturno umitničkom

programu učestvovaće domaćini, al i gosti, dok će i ostale kulturne institucije s bunjevačkim pridznakom uzet učestće u prdstavljanju bunjevačke nošnje.

Prva slamarska kolonija ANUBuSu

U periodu od 6-9. septembra Asocijacija naivni umitnosti Kulturno umitničkog društva „Bunjevka” održaće Prvu slamarsku koloniju. U okviru kolonije, u subotu, 8. septembra na salašu Đorđević, koji se nalazi na zaobilaznom putu za Palić, biće upriličeno kulturno veče s početkom u 18 sati.

N. N.

SAOPŠTENJE ZA JAVNOST BUNJEVAČKE MATICE

Iz Bunjevačke matice stiglo je saopštenje za javnost, a ko reakcija na konferenciju za štampu koju su održali predstavnici Saveza bačkih Bunjevaca. U saopštenju koje potpisiva **Ivan Sedlak**, pridsidnik Bunjevačke matice, stoji:

„Na konferenciji za štampu koju je održao Savez bačkih Bunjevaca dana 29. avgusta 2012. godine, **Mirko Bajić** je izneo apsolutnu neistinu da je predsedniku Nacionalnog saveta bunjevačke nacionalne manjine, **Branku Pokorniću**, od strane predstavnika Bunjevačke matice zamereno što je na obeležavanje nacionalnog praznika bunjevačke nacionalne manjine pozvan predsednik Skupštine Srbije. Tražimo od **Mirka Bajića** da se javno izvini Bunjevačkoj matici i subotičkoj javnosti zbog iznošenja klevete na račun Bunjevačke matice. U suprotnom, bit ćemo primorani da podnesemo krivičnu tužbu protiv njega, onog ko mu

je neistinitu informaciju plasirao, kao i onog koji preko medija širi takvu informaciju, bez da je proverio.

Ovo doživljavamo kao vrhunac prljave, kampanje koju **Mirko Bajić** sa svojim istomišljenicima već duže vreme vrši protiv Bunjevačke matice i svih onih koji ne veruju njegovim 'ujediniteljskim kapacitetima'. Onaj koji se u borbi za vlast služi ovakvim metodima ne može imati podršku najstarije bunjevačke institucije. Bunjevačka matica ima ugled u narodu svojim radom i rezultatima na očuvanju nacionalnog identita Bunjevaca kao autohtonog naroda na ovim prostorima, a ne na osnovu samoreklamerstva.

Sa ovim saopštenjem za nas je ovo završena priča i nećemo ulaziti u dalje polemike sa **Mirkom Bajićem**, jer za prazne političke priče i demagogiju nemamo vremena”, stoji u saopštenju.

SAOPŠTENJE ZA JAVNOST SAVEZA BAČKIH BUNJEVACA

Nakon reakcija Bunjevačke matice iz Saveza bačkih Bunjevaca su se oglasili saopštenjem za javnost:

„Očigledno je tačno da je u Bunjevačkoj matici smatrano da ima problema u vezi sa posete predsednika Skupštine Republike Srbije. O tome je u Bunjevačkoj matici raspravljano na sastancima. Informaciju da se predsedniku Nacionalnog saveta, i ne samo njemu, zamera u vezi sa tim, preneo mi je odmah sutradan **Aleksandar Matković**. Ja ne želim na ovaj način više da raspravljam o tome. Bunjevačka matica je suviše važna i ozbiljna institucija da bi ja prihvatio ovu vrstu polemike. Moj istup na stranačkoj konferenciji ima sasvim drugu konotaciju, a to je da ponovim:

„Smatramo da se dugoročno nanosi šteta bunjevačkoj zajednici nastojanjima pojedinaca, očigledno motivisanih ličnim interesima, da neke bunjevačke institucije pretvore u političke satelite građanskih i autonomaskih stranaka. Na primer, nedopustivo je da se institucija koja je ustrojena da neguje i razvija kulturu, književnost, nauku i stvaralaštvo Bunjevaca, pretvara u politički poligon’

Sasvim je jasno da se ovo odnosi na Bunjevačku maticu koja se već duže vreme pretvara u politički satelit Lige socijaldemokrate Vojvodine. Ja kao član Bunjevačke matice, kao član Nacionalnog saveta i kao predsednik političke stranke sa bunjevačkim imenom, imam pravo da izrazim svoj stav i nezadovoljstvo u vezi sa tim i da ukazem na dugoročnu štetu koja se takvim postupcima pojedinaca u Bunjevačkoj matici nanosi celoj zajednici. Svako ima pravo, pa i predsednik Bunjevačke matice i ljudi oko njega, da se privatno bave politikom i da budu članovi stranke koje god žele, ali čvrsto sam uveren da niko nema pravo da zloupotrebljava jednu od najvažnijih institucija kulture kod Bunjevaca, za svoje političke ambicije.

Na kraju da još konstatujem: – nama Bunjevcima, koji se dičimo ulogom u prisajedinjenju Vojvodine tada Kraljevini Srbiji na Velikoj narodnoj skupštini 1918. u Novom Sadu, sigurno nije svojstveno da podržavamo autonomizam i internacionalizaciju pitanja Vojvodine u Srbiji”, stoji u saopštenju kojeg potpisuje **Mirko Bajić**, pridsidnik Saveza bačkih Bunjevaca.

MEDIJI U BUNJEVAČKOJ ZAJEDNICI

Bunjevci - važan dio različitosti Vojvodine

Sastanak održan u prostorijama BNS-a

Bunjevački nacionalni savit i NIU „Bunjevački informativni centar” 30. avgusta posetio je pridsidnik Vlade AP Vojvodine i pokrajinski sekretar za kulturu i javno informisanje **Slaviša Grujić** sa svojim saradnicima.

Kako izgleda medijski prostor bunjevačke zajednice goste su upoznali: **Branko Pokornić**, pridsidnik BNS-a, **mr Suzana Kujundžić Ostojić** pridsidnica IO BNS-a i urednica „Bunjevački novina” i „Tandrčak”. **Mirko Bajić** direktor NIU „BIC” upoznao je goste s dilokrugom rada NIU „Bunjevačkog informativnog centra”, od „Bunjevački novina”, koje su mesečnik ko i dičiji list „Tandrčak”, zatim s radio emisijom, internet prezentacijom, koja mesečno ima oko 10.000 posita, al i potrebom da informisanje na bunjevačkom jeziku bude šire i frekventnije, i to u skladu s brojnošću bunjevačke nacionalne zajednice, prija svega u Subotici, a zatim i u Pokrajini.

O važnosti medija za Bunjevce, ko i nastojanja u standardizaciji bunjevačkog jezika, divanila je mr Suzana Kujundžić Ostojić. Ona je istakla da su upravo „Bunjevačke novine” list zbog i radi kojeg je prvobitno bila potrebna standardizacija jezika, a što je medijski prostor više rasto, i upo-

triba jezika bila je šira i samim tim potrebija, što se najviše pokazalo kroz „Tandrčak”, koji služi i u nastavi bunjevačkog govora u školama. Ona je takođe ukazala i na potrebu edukacije bunjevački novinara, kako u okviru manjinski medija, tako i u upoznavanju s radom u većinskim medijskim kućama. **Branko Pokornić**, pridsidnik, BNS-a posetio je sekretara Grujića da je jedan od najvažnijih zahteva nacionalnog savita prema Pokrajini još uvijek nerealizovan a to je Zavod za kulturu vojvodanski Bunjevaca. Upozorio je takođe i na činjenicu da bunjevačka TV emisija „Spektar”, koja se emituje na RT Vojvodina 2 svake druge nedilje, vrlo često anahrona s dešavanjima koja prati, i da bi na tom planu trebalo poraditi, kako bi emitovani program bio aktuelan.

Sekretar **Slaviša Grujić** je nakon upoznavanja s istorijatom i radom ove zajednice kazao: „**Bunjevci su jedan od važnih delova bogatstva različitosti Vojvodine, te će kao takvi i dalje imati svoje mesto u Pokrajini**”.

Istog dana sekretar **Slaviša Grujić** posetio je u Subotici, i ostale predstavnike medijski kuća, gradonačelnika Subotice **Modesta Dulića** i upravnicu Narodnog pozorišta **Ljubicu Ristovski**. **S. K. O.**

OBILUŽENO 100 GODINA OD ROĐENJA MATIJE DULIĆ

Matijino pisničko i slamarsko stvaralaštvo

Sve ono što je ostalo od stvaralaštva Matije Dulić je neprocinjivo duhovno blago naše kulture življenja, koje po svaku cinu treba sačuvati i pridati budućim pokolenjima

Povodom sto godina od rođenja poznate subotičke pisničinje i slamarke **Matije Dulić**, u pripunoj sali Bunjevačke matice, 31. jula održano je veče u njezinu čast.

Program je bio uveličan zvaničama Bunjevačkog nacionalnog savita i Gradskog vića Grada Subotice: pridsidnik **Branko Pokornić**, potpridsidnik savita **Nikola Babić**, pomoćnik pridsidnika Skupštine Grada Subotice **Mirko Bajić**, članovi Gradskog vića **dr Etela Jerinkić** za obrazovanje i **Miloš Nikolić** za kulturu.

Cinjenom skupu na početku večeri obratio se **Ivan Sedlak**, pridsidnik Bunjevačke matice, koji je naglasio da su jubileji, ko što je ovaj, izuzetno značajni za kulturu bunjevačkog naroda.

Svojim prisustvom **Miloš Nikolić**, član Gradskog vića zaduženog za kulturu, uveličo je ovaj događaj i dao podršku ovakim manifestacijama i naglasio da će u njegovom radu posebnu podršku imati kulturni sadržaji nacionalni manjina koje žive na ovom prostoru.

Članovi porodice Matije Dulić, ćerke **Ivana** i **Ana**, unučad **Jelica**, **Sandra** i **Ljilja**, tako i šira rodbina porodice Dulić, su takođe uveličali ovaj događaj.

O Matiji Dulić

Rođena je 1912. godine u imućnoj i uglednoj porodici **Jaramazović**, od oca **Marijana** i matere **Mande**, rođene **Crnković**. Udala

Gosti slušali o životu i delu Matije Dulić

se za **Kalora** iz druge ugledne đurđinske porodice Dulićevi. Tako, cio svoj životni vik, puni devedeset godina provela je na đurđinskim salašima, di upija svu našu bunjevačku tradiciju i kulturu življenja. Onako kako je u ono vreme bilo u svim, posebno imućnim, bunjevačkim familijama.

Tek u petoj deceniji počela je pisati pisme. Pisala je o svemu onom što joj je bilo drago i blisko, a pisala je i pripovetke. Vrlo brzo pisme su joj objavljivane u virsko-informativnom listu „Bačko klasje”, u kalendaru „Subotička danica” i u drugim publikacijama. Prva knjiga, zbirka pisama pod naslovom: „Rasuto vlačće”, 1988. godine objavilo je Hrvatsko književno društvo „Sveti Ćirilo i Metodije” u Zagrebu. Važno je napomeniti da je Matija isključivo pisala na svom bunjevačkom maternjem jeziku.

O stvaralaštvu Matije Dulić zabiluženo je u danicama i kalendarima, „Danima”, „Subotičkim” i

drugim novinama širom zemlje. U brezbroj bibliografski tekstova o nastanku slamarske umitnosti, spominje se Matijino ime ko jedne od začetnika slamarske tehnike. Nije slučajno da se ženi sa ovog podneblja, koja provodi život na salašima, živi na plodnoj zemlji, ris i žito pridstavlja vrhunac radosnog rada u sticanju svakidašnjeg kruva na astalu.

Svoje slobodno vreme, pored svakodnevnih poslova na salašu posvećivala je sakupljanju vrednosti naše materijalne kulture. Tako je teta Matija skupila, ono što niko med Bunjevcima nije do sad uradio, priko 120 vrsti čipaka. Ko i bilog veza, specifičnog za našu bunjevačku granu, i sve to poslaga u primerene albume. To je neprocinjivo duhovno blago naše kulture življenja, koje po svaku cinu treba sačuvati i pridati budućim pokolenjima. Ovo veliko kulturno bogatstvo pridala je na čuvanje ondašnjem đurđinskom župniku, **mr**

Matija Dulić

Ivanu Lazaru Krmpotiću, koji je to zdravo volio, cinio i poštivo.

Kroz program o životu i stvaralaštvu

Da bi dočarali dio njezinog stvaralaštva u programu su učestvovali **Stela Bukvić** koja je čitala njenu poeziju, **Zolika Baka** koji je čitao novinske odlomke koji su pisani njoj u čast, muzički dio programa bio je upotpunjen pismama koje je ona volila nuz vokalnu solistkinju **Tamaru Babić** i tamburaški orkestar „**Sledbenici Tumbas Pere-Haje**”. Urednik programa **Kata Kuntić** priredila je etno izložbu stari fotografija, radova od slame, veza novinski zapisa knjiga u kojima su objavljeni biografski tekstovi i pisme Matije Dulić, dok je voditelj programa bila **Nela Ivić**.

Ovo nadahnuto veče odisalo je uspominom na ovu veliku umitnicu i ženu koja ja svojim radom zadužila svoj bunjevački rod. **T. Babić**

IZLOŽBA POVODOM „DANA DUŽIJANCE”

Vridnost pletene slame

Prilipi radovi od slame dokaz kako vridne ruke mogu svašta napraviti

U okviru proslave jednog od nacionalni praznika Bunjevac, Dužijance, prvi događaj kojim je otpočela ovogodišnja svečanost bilo je otvaranje izložbe u Kulturno umitničkom društvu „Bunjevka” u Subotici. Za izložbu, koja je otvorena 10. avgusta pod nazivom „Tradicija u slami”, najveća zasluga pripala je ženama koje su je pripravile i osmislile, a rič je o članicama Asocijacije naivni umitnosti, koja radi u okviru KUD-a „Bunjevka”.

Ovogodišnju izložbu povodom Dana Dužijance u „Bunjevki” otvorio je **Branko Pokorni**, pridsidnik Bunjevačkog nacionalnog savita, koji je tom prilikom istakao:

– **Moramo voditi računa o našoj kulturi i tradiciji, jel već godinama je drugi prisvajaje. Baš zato je Nacionalni savit i osnovo radnu grupu koja će pripremiti materijal da se naše nematerijalno kulturno blago zaštiti kod UNICEF-a.**

Predmete od slame koji su taj dan krasili prostorije „Bunjevke” opravile su slamarke **Ivana Dulić, Ana Vukov, Ljiljana Letić, Kosovka Ivković Ivandekić, Marcela Brčić Kostić** i **Marija Sebenji**.

Pored predmeta od slame, svoje mesto na izložbi našli su i radovi od ljuskure, koje su napravile **Ana Petrov** i **Ilonka Milunović**, a da sve izgleda još lipče svojim vezom potrudila se **Ružica Puzić**. Velik broj prstenja, narukvica, perlica od slame ko i ostali radova na izložbi postavili su **Ana Petrov** i **Kata i Ivica Kuntić**.

Liti smo svidoci velikog broja izložbi koje se otvaraju povodom završetka vršidbe. Međutim, nijedna od ti izložbi dosad, svojim radovima nije podsicala na izložbu koja je prošlog meseca otvorena u „Bunjevki”. Zašto je to tako, odgovorila nam je **Kata Kuntić**, pridsidnica Društva.

– **Sama ideja da se počme raditi sa slamom u „Bunjevki” je osnivanje Asocijacije naivni umitnosti, koju smo ove godine osnovali ko ogranak. Namira je bila da se vratimo korenima, odnosno, načinu na koji se sa slamom kadgod radilo, jel moramo priznat da prvi radovi koje su naše žene kadgod radile jeste zapravo nakit poput prstenja i perlica. Perlica je pri tom bilo nekoliko vrsti, od oni kojima su se kadgod kitili svatovi, pa do perlica za**

kosu, a interesantne su jel su to prvi predmeti od slame. Slike su došle kasnije, kad su se žene počele uključivati u kolonije, a danas su najzastupljenije kad je rič o kakoj izložbi radova od slame. Suprotno od ovaki izložbi, nama je bio cilj da se vratimo na početak, el bolje kazano, na izvornost, pa čak i u smislu tehnike, jel je pletivo skoro i zaboravljeno i današnje slamarke ga zdravo malo rade. Pored tog važno je pokazati autentičnost slame, jel se slamarstvo kod nas Bunjevaca već pritvorilo u jednu ozbiljnu umitnost, koju stotine slamarke radi, al med njima ima zdravo malo kvalitetni, a nama je upravo cilj prikazati najveći kvalitet koji naše žene imaju u izradi predmeta od slame.

Pored tog što su danas Bunjevci priznati po jednoj ovakoj umitnosti, oni su ujedno i ponosni što su upravo Bunjevke zaslužne za isnošenje slamarstva na svetlost dana, poput sestara **Ane** i **Teze Milodanović** iz Žednika i **Kate Rogić** i **Matije Dulić** iz Đurđina.

– **Pored nji bilo ji je još, al su one prve koje su počele da se uključivaju u kolonije u „Matija**

Gubcu”, di je bilo par umitnika, koji su se bavili naivnim slikarstvom. Tu je osnovana i prva jugoslovenska kolonija di su se uključivale žene čak do 90. godina i imala je ozbiljni primat u očuvanju jednog nacionalnog identiteta, jel se mora priznat da je slama kod nas Bunjevaca stvarno nacionalni identitet. Kasnije se slamarstvo proširilo po društvima u Subotici i tušta žena radi sa slamom. Naš cilj osnivanja Asocijacije nije bit konkurencija, već vratiti slamarstvo na onaj početak najprostijeg načina pletenja i slaganja slame, da se to prikaže i nauči – izdivanila nam je **Kata Kuntić i dodala:**

– **Lipa je slika od slame, al pletena slama ima najveću vridnost.**

Ko i uvijek i ovog puta našlo se štogod što je svima zapalo za oko. Na ovoj izložbi bila je to tikva u slami pod nazivom „Bogatstvo Bačke ravnice”, rezultat rada Asocijacije naivni umitnosti i zajednički projekat Bunjevačkog nacionalnog savita i KUD-a „Bunjevka”. Ova tikva je predmet koji treba da izađe u svet i koju će pratiti katalog na tri jezika: bunjevačkom, srpskom i engleskom. **N. Nimčević**

IZLOŽBA SLIKA OD SLAME U BUNJEVAČKOJ MATICI

Slamarke u slavu Dužijance

Bunjevačka matica doprinela proslavi Dužijance otvaranjem izložbe slika od slame pod nazivom „Slamarke u slavu Dužijance” u utorak, 14. avgusta 2012. godine. Na izložbi izložene slike šest subotički slamarki, koje su ovom prilikom prikazale svoje slamarsko umiče

Povodom obilježavanja, jednog od četiri nacionalna praznika bunjevačke nacionalne manjine „Dan Dužijance”, koji se svake godine obilježava 15. avgusta, na dan Velike gospojine, Bunjevačka matica je doprinela proslavi otvaranjem izložbe slika od slame pod nazivom „Slamarke u slavu Dužijance” u utorak, 14. avgusta 2012. godine. Na izložbi su bile izložene slike šest subotički slamarki, koje su ovom prilikom prikazale svoje slamarsko umiče. Na samom otvaranju izložbe prisutnima se obratio pridsidnik Bunjevačke matice **Ivan Sedlak**.

Pored ljubitelja slamarske umitnosti prisustvovali su i pridsidnici bunjevački institucija, članovi Nacionalnog savjeta, zaminik pridsidnika Skupštine grada Subotice **Veljko Vojnić**, kustos, etnolog i antropolog gradskog muzeja u Somboru **Ljubica Bačić** koja je ujedno i otvorila ovu priliku izložbu i istakla značaj slamarske umitnosti i značaj žetvenog običaja dužijance, kojeg Bunjevci na ovim prostorima vikovima slave.

Izložba slika od slame je bila u

Domaćini i gosti: druženje pridsidnika Bunjevačke matice i autorki radova od slame

organizaciji „Asocijacija naivni umetnosti - ANU BuSu” KUD-a „Bunjevka” iz Subotice na čelu sa pridsidnicom **Katom Kuntić**. Članice ove Asocijacije koje su izložile svoje radove su: **Ivana Dulić**, **Kosovka Ivković Ivandekić**, **Ljiljana Letić**, **Marcela Brčić Kostić**, **Ana Vukov** i **Marija Sebenji**. Slike od slame koje su bile izložene ovom prilikom pretežno prikazuju teme vezane za žetvene običaje i motive s bunjevački salaša, prikazane u raznim tehnikama rada sa slamom. Ovom izložbom se daje doprinos u objedinjavanju, očuva-

Razgalili goste: Tamara Babić i „Sledbenici Tumbas Pere Haje”

nju i nigovanju materijalnog i nematerijalnog kulturnog nasliđa Bunjevaca, što je i osnovni cilj Asocijacije naivni umitnosti. Prioritet ove Asocijacije je naivna umitnost u tehnici slame, koja predstavlja vitalni izvor identiteta duboko ukorenjen kroz istoriju bunjevačkog naroda, ko i posebno definisana kulturna dobra koja imaju jasne karakteristike i veliku nacionalnu, istorijsku i umitničku vrednost.

Za ovu priliku priređen je i katalog slika od slame, istog naziva ko i izložba, „Slamarke u slavu Dužijance”, koji je ispratio ovu manifestaciju.

U kulturom dilu programa **Stela Bukvić** je pročitala kratak tekst o Asocijaciji, a za muzički dio programa bili su zaduženi tamburaški ansambl „Sledbenici Tumbas Pere – Haje” i vokalna solistkinja **Tamara Babić**.

T. Babić

„Dužijanca 2012”, rad Ivane Dulić

PRIDSIDNIK NARODNE SKUPŠTINE REPUBLIKE SRBIJE
MR NEBOJŠA STEFANOVIĆ POSITIO KUD „BUNJEVKA”

Čuvat bunjevačku baštinu

Dr. Branislava Belić, mr Nebojša Stefanović i Branko Pokornić

Porazvršetku svečanosti proslave Dana Dužijance, na molbu da se bolje upozna s položajem i kulturom Bunjevaca, pridsidnik BNS-a **Branko Pokornić** upriličio je positu KUD-u „Bunjevka” pridsidniku Skupštine Republike Srbije **mr Nebojši Stefanoviću**, i drugim visokim zvancama koji su bili prisutni na proslavi Dana Dužijance.

Tom prilikom **Kata Kuntić**, pridsidnica KUD-a „Bunjevka”, zafalila se na positi i izrazila veliko zadovoljstvo što se ukazala prilika da se tako visokim državnim i pokrajinskim zvancima pridstavu bunjevačka kultura i tradicija.

U svom izlaganju istakla je značaj osnivanja ogranka - Asocijacije naivni umitnosti KUD „Bunjevka”, koja ima za cilj objedinjavanje, očuvanje i nigovanje materijalnog i nematerijalnog kulturnog nasliđa Bunjevaca. Posebno je istakla da je KUD „Bunjevka” priredila dvi značajne izložbe u okviru obilježavanja nacionalnog praznika Dana Dužijance. U Bunjevačkoj matici pod nazivom „Slamarke u slavu Dužijance” (izložbu slika od slame) i izložbu u „Bunjevki” pod nazivom „Tradicija u slami” (di su positioci pored dvi stalne etno postavke, mogli vidit skulpture u slami, ljuskuri i tradicionalni vez). Ovim izložbama realizuju se prvi

koraci u ostvarivanju ciljeva, posebno na očuvanju jedne od najstariji narodni rukotvorina, likovnu tehniku u slami, što se danas po ričima kustosa i istoričara umitnosti, pritivorilo u prava umitnička dila.

Posebno je istakla značaj najvažnije skulpture na izložbi, tikve u tehnici slame, pod nazivom „Bogatstvo bačke ravnice” koju su izradile članice Asocijacije (šest autorki). Tikva u slami izazvala je veliko interesovanje. Skulptura je zajednički projekat Bunjevačkog nacionalnog savita i KUD „Bunjevka” u namiri promovisanja jedinstvenog svidočanstva tradicije Bunjevaca na svim međunarodnim skupovima, koju će pratit katalog na tri jezika - bunjevačkom, srpskom i engleskom. Nuz posebnu napominu istakla je da je njezin jezik - bunjevački jezik, maternji jezik a nikako dijalekat.

Pridsidnik Narodne skupštine Republike Srbije mr Nebojša Stefanović je nakon razgledanja izložbe, u knjigu utisaka napisao:

„Uz želju da i dalje uspješno čuvate kulturnu baštinu bunjevačke nacionalne manjine, želim vam sav uspeh u predstojećim izazovima.

S poštovanjem Nebojša Stefanović”.

K. Kuntić

DUŽIJANCA U KAČMARU 2012.

Dio kulturno-umitnog programa

Običaje čuvaje i Bunjevci u Mađarskoj

Bunjevačko kulturno društvo „Neven” iz Kačmara je i ove godine dokazalo da je bunjevačka grana živa i u susidnoj Mađarskoj, tako što je 18. avgusta organizovalo bunjevačku proslavu završetka žetve - Dužijancu.

Organizaciju ovog bunjevačkog običaja u Kačmaru pomogli su i

Bunjevački nacionalni savit iz Republike Srbije, Bunjevački kulturni centar „Tavankut”, Bunjevački kulturni centar „Subotica”.

Dužijanca je počela tradicionalnom povorkom glavnom ulicom Kačmara do biste i spomen-ploče bunjevačkog velikana **Mije Mandića**, di je položeno cviče, a nastavila se na glavnom trgu sa prigodnim kulturno-umitničkim programom u kojem su učestvovali BKU „Neven”, BKC „Tavankut”, BKC „Subotica” i dica iz lokalnog vrtića koja uče bunjevački.

Prija početka programa, velikom broju prisutni su se s nekoliko prikladni riči obratili **Andre Pal**, gradonačelnik Kačmara, pridsidnik BKU „Neven” i , pridsidnik BNS-a u Srbiji, **Branko Pokornić**.

Nakon kulturno-umitničkog programa za učesnike je bila organizovana večera i igranka do sitni jutarnji sati. **A. Savanov**

SICANJE

Povodom 20 godina saradnje Bunjevaca s obadvi strane granice BKC „Subotica” i BKV Neven - Kačmar položeno je cviče na grob prvog pridsidnika BKU „Neven” Mate Dujmova i njegove supruge. Delegaciju su činili Branko Pokornić, pridsidnik BNS-a, Miroslav Vojnić Hajduk Marača umitnički rukovodioc BKC „Subotica” i Marko Marjanušić pridsidnik Odbora za kulturu.

BUNJEVCI PROSLAVILI SVOJ NACIONALNI PRAZNIK DAN DUŽIJANCE

Slavljen godišnji kruv

Prid pripunom Velikom većnicom Gradske kuće nuz brojne zvanice i goste, 15. avgusta je održana svečanost povodom Dana dužijance, jednog od četiri nacionalna praznika Bunjevaca. On se, od kad je Nacionalni savit bunjevačke nacionalne manjine dono odluku o ustanovljavanju nacionalni praznika, obilježava na ovaj dan, na Veliku gospojinu.

Svečanost su svojim prisustvom uveličali **mr Nebojša Stefanović**, pridsidnik Narodne skupštine Republike Srbije, i gradonačelnik Subotice **Modest Dulić**, čiji su dolazak u Vićnicu prisutni pozdravili srdačnim aplauzom.

Program je započeo još izvan Gradske kuće svečanom povorkom divojaka, momaka, dice i odrasli, ko i sviraca, obučeni u bunjevačku narodnu nošnju, koja je krenila od Bunjevačke matice na Korzi. Na glavnom gradskom trgu su zastali i odigrali bunjevačko kolo, a onda nastavili put do varoške kuće. Prija svečanosti, pridsidnici Bunjevačkog nacionalnog savita su u parku ispred Gradske kuće, na bistu **Blaška Rajića**, bunjevačkog velikana, položili vinac ko i svake godine.

Svečanost u Velikoj vićnici je započela uz zvuke tamburaške muzike i ulazak ovogodišnji bandaša i bandašice **Dejana Orčića** i **Danijele Vidaković**, koji su nosili kruv od ovogodišnjeg žita i krunu ispletenu od vlača ovogodišnjeg žita. To su pridali **Branku Pokorniću**, pridsidniku Bunjevačkog nacionalnog savita. Nuz ovaj bandaški par, prisutan je bio i somborski, sa ovogodišnje Dužionice, **Milan Matarić** i **Maja Lulić**.

Prvi se positiocima obratio Branko Pokornić, koji je divanio o značaju dužijance i kako je ona prija 101 godinu dovedena sa salašarskog na gradski nivo, i dodo:

Najsvečaniji momenat: bandašica Danijela Vidaković pridaje kruv Branku Pokorniću, pridsidniku BNS-a

Modest Dulić

Nebojša Stefanović

Branislava Belić

Suzana Kujundžić Ostojić, Branko Pokornić i Marija Šamu položili vinac na bistu Blaška Rajića

– Dužijanca je danas najljepši sačuvan običaj Bunjevaca. Običaj kod našeg bunjevačkog naroda koji skromno živi a raskošno se svetkuje. Dužijanca je naš prastari bunjevački narodni običaj i vrlo važan pokazatelj naše ne-

materijalne kulturne baštine koju želimo zaštititi i slaviti dok je svita i vika. Kad su ga uspili sačuvati naši prici izloženi viševikovnoj asimilaciji, zatiranju i odnarođivanju, sačuvajmo je i mi... Živimo u nadi da će i Dužijanca,

ko gradska manifestacija ko turistička ponuda ovog grada, zaista to biti i da će u njoj ravnopravno učestvovati sve nacionalne zajednice i da se neće u najavi desiti da se kaže hrvatski Bunjevci već da u organizaciji Dužijance učestvuju, izmed ostali, Hrvati i Bunjevci. Ne stidimo se svog korena, svoje kulture, tradicije i običaja. Drugim riječima, budimo i bićemo ono što jesmo - Bunjevci.

Posli ovi riči Branka Pokornića, bunjevačkom svitu i svim drugim gostima obratio se gradonačelnik Modest Dulić.

– Ovo je vrlo značajan datum za Subotičane, ovo je postala manifestacija po kojoj se i naš grad prepoznaje, ovo jeste nešto što znači Nacionalnom savetu i nacionalnoj zajednici Bunjevaca, ovo jeste potvrda njihovog postojanja. Znamo da je Nacionalni savet formiran pre skoro 10 godina, da je politički aktivan u nekoliko političkih organizacija, da učestvuju u skupštinskoj većini, da 270 đaka uči bunjevački jezik sa elementima nacionalne kulture, i ja sam iskreno, kao gradonačelnik, ponosan na činjenicu da se u ovom gradu vrednuju različitosti, da svaka nacionalna zajednica ima pravo na svoj identitet... – kazao je Modest Dulić, upućujući iskrene čestitke za praznik.

Onda se mr Nebojša Stefanović, pridsidnik Narodne skupštine Republike Srbije, obratio positiocima čestitajući praznik:

– Prvi put sam na Danu Dužijance i jako se lepo osećam ovde. Hvala vam na toplom dočeku, hvala vam što znate da cenite rad, i svoj, i drugih ljudi. Ponosan sam što predstavljam Narodnu skupštinu Republike Srbije, koja će u budućnosti samo jačati

Puna Velika većnica Gradske kuće u Subotici bila domaćin svečanosti povodom proslave Dužijance

Svečana povorka okupila i mlado i staro, Bunjevaca je bilo, ima i biće ji

našu zajednicu, koja će jačati i boriti se za pravo manjina uprkos različitosti, ali i potencirati sve ono što nas veže u ovoj zemlji. Kada sam video ove divne bandaše i bandašice, mlade ljude, koji su danas ušli i uneli taj krov, kako vi kažete, podsetilo me na to da uvek moramo da šaljemo tu poruku, da mora da se radi, da moramo da jačamo našu poljoprivredu i našu ekonomiju, i da od ove zemlje napravimo snažno društvo u kojem će svim njenim građanima biti bolje. Još jednom želim da vam čestitam ovaj veličanstveni praznik, da uvek budete ponosni što jedan vek slavite dužijancu ovde i u svim drugim mestima, i da to bude uvek u veselju i zdravlju.

Podpridsidnica Skupštine Vojvodine **dr Branislava Belić** je uz čestitku kazala:

– Želim da ovakvih praznika dočekate još puno, da ih dočekate u zdravlju i veselju. Želim da pohvalim sve vaše napore da održite svoj identitet, da održite sve vaše običaje jer danas i u sadašnjim ekonomskim prilikama to baš nije lako ni za jednu nacionalnu zajednicu u Srbij. Želim da nastavite negovanje vaših lepih običaja i tradicija. Že-

Bunjevačko kolo u centru Subotice

Branko Pokornić, dr Branislava Belić, mr Nebojša Stefanović, Danijela Vidaković, Dejan Orčić, Marija Kern Šolja, Modest Dulić i mr Andor Deli

lim da kažem da i AP Vojvodina, Skupština i Vlada, podržavaju sve vaše aktivnosti isto kao i Narodna skupština Srbije i Vlada Srbije, gde smo mi imali vrlo lepih aktivnosti, da je Skupština Vojvodine pomogla u izdavanju vašeg bunjevačkog kuvara i da je meni drago da sam imala tu čast da napišem predgovor.

Med zvaničnicima, svečanosti su bili prisustni **mr Andor Deli**, podpridsidnik Pokrajinske vlade AP Vojvodine i pokrajinski sekretar za obrazovanje, upravu i nacionalne zajednice, **Marija Kern Šolja**, pridsidnik Skupštine grada Subotice, **Veljko Vojnić**, zaminik pridsidnika Skupštine grada Subotice, **Tomislav Veljković** i **Mirko Bajić**, po-

moćnici pridsidnika Skupštine grada Subotice, i **dr Etela Jerinkić**, član Gradskog veća za obrazovanje grada Subotice. Posebno su pozdravljeni prdstavnici nacionalni saveta mađarske nacionalne manjine i nemačke nacionalne manjine, ko i prdstavnici svi politički stranaka.

U programu su učestovali **Tamara Babić** sa tamburaškim orkestrom „Sledbenici Pere Tumbas Haje” i **Andrijom Dimovićom**, folklorni ansambl Bunjevačkog kulturnog centra Subotica, pismikinja **Gabrijela Diklić**.

Gosti svečanosti su bili prdstavnici Bunjevačke matice, bunjevački kulturni centara iz Subotice, Bajmoka i Tavankuta, KUD „Bunjevka”, KUD „Aleksandrovo”, KUDŽ „Bratstvo”, UG „Bunjevačka vila” iz Male Bosne, UG „Bunjevačko kolo” iz Sombora, UG „Bunjevci” iz Novog Sada, Srpski kulturni centar „Sveti Sava” Subotica, Kolo srpskih sestara, prdstavnici Bunjevaca iz Republike Mađarske i NIU Bunjevački informativni centar Subotica.

Posli svečanosti, već po običaju, gosti su počašćeni isprid Vićnice. Tu je bilo kolača, kruva, pogače i drugi đakonija od brašna, di su prisutni uživali nuz razgovore i Bandašicino kolo. **E. Bačlija**

JOŠ JEDNA ORIGINALNOST VRIDNA SPOMINJANJA

Tikva u slami

Za samo deset dana, pet žena je napravilo rad koji prikazuje sve ono s čim raspolaže naša ravnica. Od salaša, pored žita i cincokreta, pa do Gradske kuće, ova tikva vodi putom di čovik moŝ stat i odmorit u ladovini koja zaklanja i kriŝ krajputaŝ

Već nekoliko puta spominja-na Asocijacija naivni umitnosti, koja od prolitos radi u okviru Kulturno umitničkog društva „Bunjevka”, i ovog puta pokazala je svoju umišnost u tehnici slame. Još do sad neviđen „proizvod” krasni trud vridni žena, koje su zafaljujuć svojoj ljubavi prema slami, napravile izuzetan rad. Radi se o tikvi, koja je „obučena” u slamu i koja na jedan slikovit i jasan način prikazuje svo bogatstvo koje nas okruživa ode u ravnici. Tako ovaj rad i nosi naziv „Bogatstvo bačke ravnice”, a slobodno možmo kazat, i Bunjevaca. Jedna od najveći majstora pletene slame, **Ivana Dulić**, izdivanila nam je kako je nastala tikva obučena u slamu.

– Pruŝila nam se prilika da napravimo jednu tikvu koja je nas zdravo zbudila, jel kad smo je vidili nismo mogli zamislit da će to

ovako ispast. Kad je pogledamo, to je sad pravo umitničko dilo koje pokazuje Bogatstvo bačke ravnice”, koje je i prikazano na tikvi. Kad gledamo groŝde, vlače, salaše, drveće, suncokrete i našu Gradsku kuću ko simbol Subotice i severne Bačke, onda je to stvarno jedan prikasan poklon, koji moŝ bit i eksponat na bilo kojem mistu.

Najveći problem slamarkama je zadala tikva, jel kad su je dobili bila je puna prljavštine, plišnja i truleŝi. Tada su se našle u problemu. Da li tikvu umotat skroz u slamu i kako i šta napraviti od tog svega. Međutim, posli pranja i skidanja prljavštine, na površinu je izbila najljepša boja koju suva tikva moŝ imat, a to je zlatno ŝuta i ko stvorena da se upari sa slalomom.

Na pitanje šta to sve ima naša ravnica, puno je odgovora. Među-

najbolji majstor za to Ljilja Letić, dok je velik stručnjak za izradu Gradske kuće Marcela Brčić Kostić – ispriopivodala nam je Ivana Dulić.

Zašto su se slamarke odlučile baš na pletenu slamu, Dulićova je kazala.

– Mnogi se bune zašto toliko pletiva, al mi smo ga naslidili od teta Kate i Mare, jel kad pogledamo njeve prve slike, one su sve bile od pletene slame. Kad se moja

tim, med njima kriju se i oni koje su slamarske opravile i poslagnale, pa je red da vidite i ko je sve zaslužan za jedno ovako umitničko dilo.

– Trudili smo se da budu zastupljeni svi vojvodanski proizvodi i motivi. Prvo što smo metnili na tikvu bilo je groŝde, koje je radila Ana Vukov. Ja sam velik stručnjak za vlače ŝita. Nadalje, salaši su velik simbol ravnice, a ovake salaše zna tako dobro opraviti samo Kosovka Ivković Ivandekić, koja ji prosto ućućuri digod u njivu, ko da su oduvik bili tamo. Naravno, tu su i tikve el bundeve, koje su simboli opstanka, jel dok god je ona u kući niko neće bit gladan. U jednom momentu na tikvi smo imali prazan prostor. Sitali smo se da nam triba i blagoslov, jel brez njeg ne možmo živit. Blagoslov je pridstavljen kriŝom krajputašom, kojeg svudan srećemo i koji je čuvar ti naši polja. Napravili smo pored njeg i jedno drvo, koje će ga štiti od vrimenski nepogoda. Kad se ŝetamo dalje po ovoj tikvi nailazimo na cincokrte, koje je napravila, opet

mama bavila slalomom, onda je peglana slama bila najzastupljenija, a to je bilo 70 i 80-i godina. Međutim, kad sam počela 2000. godine radit sa slalomom, samo sam imala u glavi da se ni s čim ne ponavljam. Razni poruka tu ima, već u samom pletivu i kad to staviš u sliku onda je to izuzetno velika sagra.

Nadamo se da njev rad neće bit „ukraden”, u onom smislu da ga kogod drugi prisvoji i počne izrađivat, al kako je kazala naša sagovornica, tog se ne boje, jel ovako ŝtgod jedan čovik ne moŝ uradit, a svi drugi ovako ne umiju.

N. Nimčević

GROŝDE KO LIK

Jedan od prvi dilova koji je krasio tikvu, bilo je groŝde, koje je izradila Ana Vukov.

– Slamom sam aktivnije počela da se bavim 2008. godine, a fino pletivo i struganu slamu sam počela koristit kad sam krenila da se sigram sa slalomom s mojom tetom. Od nje sam zdravo tušta naučila, al da nisam puno radila, sve ovo danas ne bi znala. Kad puno radiš, puno tog i naučiš – izdivanila nam je Ana Vukov.

U današnje vrime kad čovik iz dana u dan misli o tom kako da zaradi zadosta novaca za svoje ukućane, sasvim je razumljivo da se velik broj žena počima baviti raznim, da ji tako nazovemo zanatima, a med nji možmo ubrojiti i slamarstvo.

Dal od slamarstva moŝ živit, Ana je odgovorila:

– U slamarstvo nisam krenila da bi od njeg živila, već da bi uživala u njemu, a to je velika razlika, jel, na ŝalost, od slame se zdravo teško moŝ živit. Slama je izuzetno dobar potrošač vrimena, čim redovno sidneš, zimi pogotovo, nisi ni sio, ni bog zna šta uradio, a već pivci počmu kukurikat.

A na Vukov će cigurno ostat pripoznatljiva po svom groŝdu od slame, al pored tog izrađiva i razne perlice, menduše, karpelce, prstenje, ukrase za kosu. Pokadkad napravi i sliku, al to nije često, jel kako kaže, u tom se baš i nije pronašla, al zato posebno uživa u groŝdu, bilo ono u kosi el na menduši.

U OKVIRU „DANA BUNJEVAČKE KULTURE“ ODRŽANA PROMOCIJA
FILMA O POPI BLAŠKU RAJIĆU

Slovenska i bunjevačka duša

Bunjevački kulturni centar „Bajmok“ u saradnji s Miroslavom Anteljom predstavio još jedan film o poznatoj bunjevačkoj istorijskoj ličnosti. Pridstavljen i šesti bilten s Festivala bunjevački ila

Gordana Čomić Branko Pokornić Miroslav Antelj Joso Poljaković Ljubomir Đorđević Sava Stambolić

R ečenicom **Blaška Rajića**, „Bilo jednom jedno drvo, pružalo grane na sve strane, puštalilo žile pod zemljom sve šire i prkosilo oluji. Dok se jednom u drvo ne useli crvotočine, dođe vetar i prebi drvo do panja. Bilo je to golemo drvo, grane mu se dizale od Jadranskog do Crnog mora, od Carigrada do carskoga grada“ **Miroslav Antelj**, reditelj filma „Slovenska duša“ pokušao je najkraće predstaviti veliko ime, ne samo bunjevačkog naroda, nego cile Vojvodine, i njegovu ljubav prema slovenskom življu. Kroz film „Slovenska duša“ koji je promovisan u okviru „Dana bunjevačke kulture“ u organizaciji Bunjevačkog kulturnog centra „Bajmok“, prisutni su se mogli upoznat s velikim imenom Blaška Rajića i jednim dilom

PRIDSTAVLJEN BILTEN

Branko Pokornić, pridsidnik BKC „Bajmok“, predstavio je bilten s Festivala bunjevački ila.

– Trudimo se da svake godine izdamo bilten sa naši tradicionalni festivala, a ko što iz zaboravljenog vrimena izvlačimo stare recepte, tako i ličnost po ličnost predstavljamo najznačajnije dilove bunjevačke istorije – kazo je Pokornić.

Folklorci iz Bunjevačkog kulturnog centra „Tavankut“

njegove značajne istorijske uloge – **Blaška Rajić je značajna ličnost, ne samo za Bunjevce, nego za sve narode Vojvodine, koja se prisajedinila Kraljevini Srba, Hrvata i Slovenaca. Ono što je interesatno za rad na ovom filmu, kao i na prethodnima, jeste nedostatak materijala, arhivski materijali su često bili kod onih koji su krojili istoriju kako im odgovara, a ovo je prilika da i šira javnost vidi istinu, onako kako to dokumentarni film može da učini** – kazo je Miroslav Antelj, reditelj filma, pa potom nastavio:

– **Bazirao sam se na razgovoru sa akterima koji su objasnili na autentičan način ko je bio Blaško Rajić** – dodao je Antelj.

U dokumentarnom filmu lik i dilo Blaška Rajića pokušali su prid-

staviti tri sagovornika, svako sa svoje strane. Tako je **nadbiskup monsinjor Stanislav Hočevar** divanio o crkvenoj ulogi Blaška Rajića, novinar **Joso Poljaković** je pokušao predstaviti Rajićov značaj med Bunjevcima, a novinar i sociolog **Ljubomir Đorđević** njegovu ljubav prema čitavom slovenskom narodu. S tri različite, strane oni koji su gledali film, mogli su poblize sagledat lik Blaška Rajića i zaista spoznat koliko je on bio značajna osoba, kako svojim radom u crkvi, kako u borbi za Bunjevce, tako i ko politički obrazovanog čovika, koji je brez problema mogo divanit i s **regentom Aleksandrom Karađorđevićom** i **Josipom Brozom Titom**, al i s običnim čovikom koji je došo na misu u crkvu Svetog Roke, u Keru.

ČESTITKA

Iz Kabineta predsednika Republike Srbije stigo je telegram čestitke u kom se organizatorima „Dana bunjevačke kulture“ želi tušta uspiha u povodu premijere filma „Slovenska duša“.

Tokom promocije filma prisutnima su se obratili **Branko Pokornić**, pridsidnik BKC „Bajmok“ i pridsidnik Bunjevačkog nacionalnog savita, autor filma Miroslav Antelj, novinari Joso Poljaković i Ljubomir Đorđević, al i **Sava Stambolić**, koji je, pripremajuć se za dio besede Blaška Rajića, koju je izdvanio na proslavi Dana Velike narodne skupštine i sam još dublje shvatio značaj Blaška Rajića.

Med brojnim gostima iz političkog i kulturnog života bilo je i visoki zvanica, a skup je pozdravila **Gordana Čomić**, podpridsidnica Skupštine Srbije.

– **Ono što sam naučila jeste da ako imate samopoštovanja i čuvate od zaborava reči koje su ostavili ljudi poput Blaška Rajića, onda ste uspešan narod. Nemam nikakvih sumnji da su Bunjevci takav narod** – istakla je Čomićeva i dodala na kraju:

– **Ako postoji mesto gde je prosto dar da se rodite, onda je to Vojvodina, višebojna, u kojoj uživam u svakom parčetu kulture, tradicije, književosti, pesme i hrane.**

Program je bio obogaćen nastupom folklorša iz Bunjevačkog kulturnog centra „Tavankut“, **Tamare Babić** i orkestra „Boemi“, dok su iz Kulturno-umitičnog društva „Bunjevka“ pripravili etno-kutak u kojem je bio i molitvenik Blaška Rajića. **N. Stantić**

U BAJMOKU ODRŽAN SEDMI FESTIVAL BUNJEVAČKI NACIONALNI ILA

Mirisi i ukusi tradicije

Mrišio je cili Bajmok u subotu, 25. avgusta, na taranu, pivčiji paprikaš... BKC „Bajmok” kroz Festival čuva sićanja na mirise i ukuse ditiinjstva • Kako se kuva prava tarana, a kako pivčiji paprikaš

Svi koji imaju sriće da budu u Bajmoku za vrijeme održavanja Festivala bunjevački nacionalni ila mogu bit cigurni u jedno – da neće ostat gladni. Tako je već sedam godina od kako vridna čeljad iz Bunjevačkog kulturnog centra „Bajmok” prvo mirisom, a potom i ukusima golicaje maštu gostivi i sićanja na prošla vremena.

Ni sedmi Festival nije odstupio od osnovni načela, na štandovima pod vedrim nebom kuvala su se tradicionalna bunjevačka ila, bilo je tarane, paprikaša, valjušaka, gumboca, a kako je ovo multinacionalna sredina, svojim specijalitetima su se predstavili i pripadnici gostujući nacionalni zajednica.

Kako je to već i red, manifestaciju su positali brojni gosti, kako iz bunjevačkog korpusa, tako i oni iz MZ „Bajmok”, varoši i Pokrajine. Med najvažnijima su svakako bili **Modest Dulić**, gradonačelnik Subotice, **Sla- viša Grujić**, podpridsidnik Vlade AP Vojvodine i pokrajinski sekretar za kulturu i javno informisanje, i **prof. dr Branislava Belić**, podpridsidnica Skupštine AP Vojvodine, koja je i otvorila Festival.

Prisutne je prvo pozdravio **Branko Pokornić**, pridsidnik BKC „Bajmok” i pridsidnik Bunjevačkog nacionalnog savita. U svojem govoru Pokornić je divanio da je Festival već poznat po svojoj tradiciji, da se poštitvaje svi običaji našeg naroda koji je itekako poštitvo prirodu. Takođe, Pokornić je takođe kazo da je Festival već više godina oplemenjen mirisima koji stižu iz kujni drugi nacionalni zajednica. Prisutne je pozdravio i **Nikola Babić**, jedan od podpridsidnika BNS-a i istako da će, i nuz vruće vrijeme, svako nač kako zadovoljstvo.

Modest Dulić, gradonačelnik Su-

Nagrađeni učesnici Festivala bunjevački nacionalni ila u Bajmoku

Branko Pokornić

Nikola Babić

Modest Dulić

Dr Branislava Belić

botice, potvrdio je da se i on rado sića mirisa ditiinjstva.

– Festival budi nazivom, ukusom i mirisom budi setu na neka stara vremena i vraća nas u detinjstvo uz čorbe, gomboce, nasuva, pogače, krumpirače i pivčiji paprikaš. Lepo je podsediti se vremena kada su bile mnogoljudne porodice, sa više generacija, kada se cenila vredna reduša od koje je zavisila trpeza, kada je astal bio jedino mesto gde su se svi okupljali, kada se hrana poštitovala, a ne bacala kao danas – kazo je Dulić.

Svečano otvarajući Festival, Branislava Belić je istakla:

– Drago mi je što ste već sedmi put uspeli da organizujete ovako značajan skup i što se svake godine predstave i druge nacionalne zajednice. Kao lekaru mi je drago da vidim sve ono dobro i prirodno na čemu smo odrasli, a ovo je i lepa prilika da se nešto nauči.

Nezaobilazni štand bio je onaj di se naveliko kuvala tarana. Med više kuvara i pomagača, najiskusnija je bila **Emera Poljaković** iz Tavankuta. Ako kogod još ne zna, evo kako se pravi prava bunjevačka tarana.

– Prvo na masti treba dobro upržiti luk i krumpir. Najbolja je svinjska mast, nije bilo prije ulja. Kad se

to uprži, onda se doda tarana i još malo proprži. Posli se doda vode, sitne paprike, soli. Dočeka se da to provre, a onda se ubaci divenica i još malo vre. Ako će tarana stat, onda treba skuvat malo riđe, jel se ona zgusne ako stoji. Tarana se uvijek ila, i kad smo bili sirotinja, bilo je tarane, jel je ona dobra i kad nema divenice u njoj. Kod nas se i danas kuva tarana, pa to je naša bunjevačka rana – izdivanila je Emera Poljaković.

Da itekako dobro zna šta je tarana potvrdila nam je **Katica Sep** iz Kumbaje u Mađarskoj.

– I u Mađarskoj čuvamo bunje-

Žiri obalazi štand UG „Bunjevačko kolo” iz Sombora

Na štandu BKC „Tavnakut” gradonačelnika dočekali rakijom

vačke običaje, kuvam kući i taranu, đuveč, uzlivancu, to sam naučila od mame i majke – otkrila nam je Katica Sep, a potom se osvrnila na Festival.

– Ko udruženje ode kuvamo prvi put, a ja sam više puta dolazila ko gost. Kuvarica pravi sarmu, kuvar ovčiji paprikaš s krumpirom, a spremili smo i risarsku užnu.

Iz Kumbaje su se odlučili za ovčiji paprikaš, a Nikola Nađkanas iz Male Bosne otkrio je tajnu kuvanja pravog pivčijeg paprikaša.

– Lako je! Uzmeš pivca, zakolješ, očistiš i nastaviš kako je i red. Prvo ti treba malo masti, paprike i luka, triba ti još i soli, krumpira i valjušaka, i, naravno pivac. Drugo se ne meće, u pravom bunjevačkom pivčijem paprikašu nema drugi začina, nema vegete. Koliko se kuva pivac pitate? Ako je malo mlađi od mene, onda se kuva tri godine! Mlađi pivac mož bit gotov za 2-2,5 sata, malo stariji se kuva i tri. Triba samo strpljenja, ne mož na brzinu – divani nam ovaj ljubitelj kuvanja i pivčijeg paprikaša.

No, ako se potrevilo da naiđe kaka post, onda su pivci bili cigurni od lonca. Šta se onda kuvalo moglo se vidit na štandu Udruženja građana „Bunjevačko kolo” iz Sombora, a čitavom operacijom kuvanja vodila je prof. Marija Bojanin.

– Pripravili smo posnu užnu koja se sastoji od bile riblje čorbe, od pečene ribe i krumpir salate. Ima tu i slatkiša, tista s makom i rogačom. Ovo su jedna od najstariji ila

Domaćini se potrudili da za sve bude tarane, Emera Poljaković sa „tarana ekipom”

Dok se užna nija skuvala, folklorci su zabavljali goste

koje Bunjevci poznaju, a kuvala su se za posne dane. Vrimenom su i Bunjevci pratili trendove kuvanja, često tu ima i novije rane na astalima bunjevački familija. Sve je to dobro, al ja više volim stara ila – pripovida Marija Bojanin.

Na jednom štandu vidimo tortu, a na cidulji piše „Katina torta”. „Ko je Kata”, pitali smo, a u povezanoj marami oma je iskočila Kata Bede-

ković iz Tavankuta. Po reakciji i brzim očima teško možmo pripoznat sve godine i užne koje je jedna od najstariji učesnica Festivala prošla.

– Evo kako se pravi ova torta. Izmuti se sedam jaja, metne praška za pecivo, a svako jaje se doda po kašika brašna i šećera. Kad se to izmuti, salije se u tepciju i peče. Tako pravim tri kore, a ova torta je na tri tavan i od 21 jajeta. Krem je od

pudinga i margarina. Ukrase pravom od šećera, onog s proštenja i onog iz dućana. Otopim ga, metnem na siniju, pomažem uljom, razvijam i oblikujem – otkriva nam Katica Bedeković kako se pravi torta i žuri za šporelj di kuva ronđavu čobru i pravi valjuške s skorupom, sirom, koprom, ko kake voli.

Nije bilo lako posli ni žiriju da proba sva ila, te da se zafali najboljima. Kata Kuntić, Stela Bukvić i Stevan Bešlić su se i ove godine privatili tog posla. Za najlpše aranžiran astal i najlpši recept posni ila nagradu je dobilo UG „Bunjevačko kolo” iz Sombora, najlpši kolač, šah torta, pronađen je na štandu BKC „Tavankut”. Najmlađa reduša bila je Petra Milanković iz BKC „Bajmok”, a najstarije i najautentičnije ilo bilo je ono koje je pripravila Katica Bedeković, a sastojalo se od domaće čorbe, ronđave čorbe i valjušaka sa sirom, skorupom i koprom. Ko najangažovaniji štand i za gušćiju čorbu nagradu su dobili gosti iz „Dadinog zelenog salaša” Iz Sivca, najbolji paprikaš bio je zečiji paprikaš Steve Kuntića. Za kompletno učešće nagradu su dobili gosti iz Kumbaje, a posebno za kvalitet ovčijeg paprikaša Jožefa Balaža. Nagradu za ovčiji paprikap dobio je i Jašo Šokac iz „Zlatne grane” iz Vancaga. Za jelo kapuščanik nagrađeni su gosti iz Ruskog Krstura, dok je gosti iz češke nacionalne manjine nagrađeni za gumboce sa šljivama. Takođe, za svoj nastup, nagrađeni su i folklorci iz BKC „Tavankut”.

N. Stantić

BUNJEVAČKA ZDILA

Litnja užna

Friška čorba s griz valjuškima

jedno domaće pile od 2 kile
jedna glavica crnog luka
jedan peršin
jedna šargaripa
malo paštrenjaka i celera
malo soli

Pile očistiti i isić na komade, pa metnit u lonac u vodu koja vreje, a žigaricu ostvit obaško. Dodati luk i očišćeni zeleniš i malo soli, pa kuvati na laganoj vatri.

Jednu čašu griza, dva jajeta, usitnjenu žigaricu i malo sitno isikanog peršinovog zelena umutiti za valjuške. Kad se meso skuva, povaditi ga iz čorbe, pa u nju uku-

vat sitne valjuške. Nuz to skuvat po kile krumpira krupno isičenog.

Poprženo meso

U labošku metnit dvi kašike masti, isičkat jednu glavicu crnog luka, a kad počme žutit metnit jednu kašiku sitne paprike, malo soli, promišat, pa u zapršku metnit kuvano meso i krumpir. To protrest da se pomiša sa zaprškom i vruće iznet na astal.

Sos od jabuka

Dvi jabuke očistiti, istrenicat pa metnit u po litre vode da se kuva. Čim provre skuvane su. Napraviti

zapršku od jedne kašike masti i dvi kašike brašna, pa metnit u kuvane jabuke.

Dodat na vr noža soli i jednu kašiku šećera, sve promišat i sos je gotov.

Laki kolač

Ispeći piškotu od 6 jaja, 6 kašika

šećera, 5 kašika brašna i jedne kašike pra čokolade.

Po kile šljiva iskalat, pa isić na sitne kocke i skuvat ji u litri vode s 3 kašike šećera. Kad se šljive skuvaje dodat 3 pudinga od šumskog voća, pa vruć puding salit na piškotu i poravnat, a kad se oladi odozgor metnit jedan šlag umućen s vodom.

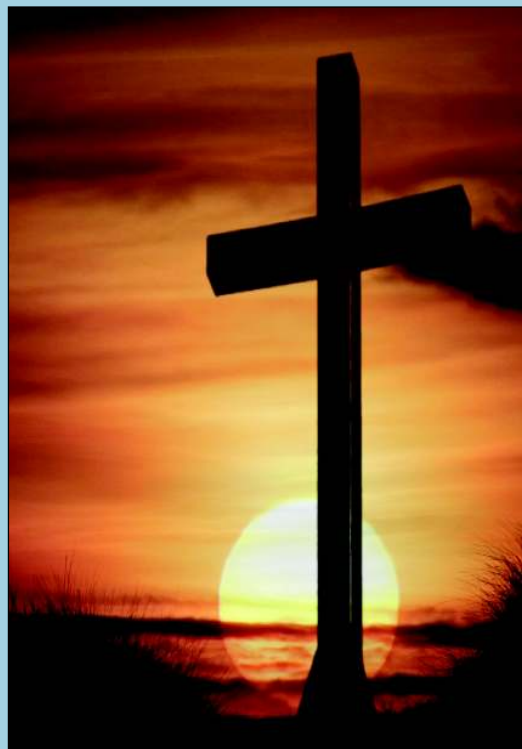
A. V. K.

Sveci koji se spominjemo

Grgura velikog spominjemo se 3. septembra, a 5. se spominjemo blažene majke Terezije, koja je rođena u Skoplju 27. avgusta 1910. godine. Terezija je započela veliko dilo ljubavi za sirote i napuštene, pa je 1950. godine osnovala zajednicu sestara Misionarke ljubavi. Malu gospojinu slavimo 8. septembra, rođenje Blažene divice Marije. Na taj dan se ide na sveta mista koja su njoj posvećena.

Uzvišenje svetog križa slavimo 14. septembra. U Starom zavitu križ je bio križ sramote di su izvršene najteže smrtne kazne razapinjanjom. Posli Isusove smrti na križu, križ je posvećen i prikazan ko znak spasenja. Križovi su pravljени ispid crkava, a i u crkvama, na počasno misto, ko i u sobama u pročelju. Naši prici su podizali križove kod svoji salaša i njiva, a i nuz putove, na ulazu u grad, na groblju čelo pokojnikove glave metnut je manji drveni križ, koji nas sića da smo po križu živili i da ćemo po križu bit spašeni.

U početku su svi križovi bili drveni ko Isusov, a kasnije su ji pravili od ciglje, kamena, mermera, gvožđa i bakra. U gradovima su na-

pravljene kalvarije, put križa s 14 stajališta, a to nas sića da je i naš život jedan put križa i da

svako čeljade ima svoj križ, kojeg nosi kroz život i da je svakom svoj križ najteži.

Ima jedna legenda koja kaže kako se jedan čovik žalio kako on ima težak križ i da ga više ne mođ nosit kroz život, pa se tio ubit. Bog pošalje anđela kod tog čovika, a ovaj ga odvede u jednu dolinu di su bili sve sami križovi, od najvećeg do najmanjeg, a okolo magla. Anđo kaže čoviku da izabere križ koji oće, pa da promini za njegov. Čovik je uzimo križove redom, pa je vidio da je mali križ teži od njegovog i kaže anđelu da će on i dalje nosit svoj križ. Odjedared nestanu svi križovi, nestane anđela i magle, a čovik ostane sam sa svojim križom, al se više nikad nije žalio da mu je križ težak.

Arhanđele Mihaela, Gabrijela i Rafaela slavimo 29. septembra, a 30. septembra se spominjemo svetog Jeronima, crkvenog naučnjaka. Rodio se u Dalmaciji, a umro u Betlehemu, bio je pomoćnik pape i privodio je Sveto pismo s grčkog i hebrejskog na latinski jezik. Po njemu je osnovano 1868. godine Društvo svetog Jeronima.

A. V. K.

SIĆANJE NA KADGODAŠNJE OBIČAJE

Jesen, vrime i za nov početak

Malo po malo stigo nam je septembar misec, početak jeseni, koji je odno velike promine u životu dice i odrasli, a kaže se jesen prava Gospojina mala.

Škola i obaveze

Prošlo je školski raspust, a s njim i litne radosti i uživanje u prirodi. Kadgod dica nisu išla u zabavište, pa su prvi razred doživljavali zdravo ozbiljno. Jedni su zdravo čekali da svane taj dan pa da s taškom u ruki krenu u škulu s drugom dicom, a bilo je i oni koji su sa suzama u očima krenili u škulu i držali se čvrsto za maminu ruku i koji put se obazirali na salaš da vide iza sebe di njim je ostalo bezbrižno ditinjstvo. A ni jedni ni drugi nisu razumili da sad počimaje prve brige i obaveze koje će ji pratit cilog života. Dica koja su završila osnovnu škulu dvoumili su se jel da odu u grad pa da nastave školovanje, el da ostanu na rodni salašima i da rade na svojim njivama. Tu odluku su sami donosili, kadgod je u porodici bilo više dice, pa ako je koje dite želilo da se škuluje roditelji njim nisu branili.

Ručno branje kuruza, najteži poso

Jesen je i za starije donela tušta posla što se moralo poradit, a dani su bili sve kraći, a noći duže. Jedan od veliki i teški poslova bila je berba kuruza. Velike njive i po sto jutara, ljudi su to kadgod sve ručno obrali i kuružnu posikli, povezali i sadili u klupe. Veće gazde su imale svoje stalne berače – bande, koji su brali kuruze. Bandaš se s gazdom pogađo pošto će se brat, jel to nije bilo isto svake godine, već je zavisilo od roda, ako su kuruzi dobro rodili bilo je više posla. Bandaš je vo-

dio brigu da sve bude dobro urađeno, da ne ostaje klipova na kuružni koja je nisko posičena, dobro povezana i sadivena u klupe, a kuruži potovareni u kola, a na salašu skinuti u čardak. Vako odrađen poso zvao se „u čisto“, a plaćo se od reda, od metra, el za novce, kako se ko pogodi. Ustajalo se rano, pa čim svane moglo se počet brat, četvero beru a jedan siče kuružnu i sadiva u klupe. Radilo se do kasno, i do 11 sati u noć, jel su se pastrili da što više urade dok je lipo vrime. To su radili mladi, jači berači, i žene i muškarci. Poso je bio težak pa su se morali dobro ranit. Ručak pone su sa sobom, užnu su gazde iznesivali na njivu, a ilo se kaki dan – taka čast. Mala užna se nije ila, a večeralo se kad se ode na salaš kaka lakša večera. Kod veći gazda radilo je tušta berača to su radili sirota čeljad, da zarade malo kuruza za svoj josag, pa kad izmrve kuruze imadu i malo čutaka za šporelj, a

oni s malo zemlje oni nisu brali sami svoje kuruze.

Mož se kazat da je berba kuruza teži poso od risa, samo se risu daje veća važnost čerez kruva. Kad je bila vlažna i kišovita jesen to je još otežavalo poso, vlažna kuružna je kvasila odilo i obuču beračima, kuruži koji su se teško lomili, berače je znao zabolit zglavak kod šake a ljuskura je znala prožuljat kožu na prstima a i kuružnu je teško bilo sić. U kadgodašnje vrime naši prici su kuruze brali u ljuskuri i tako donesivali na rpu kod salaša. Pa uveče berači posidaje oko rpe i gule kuruze koje su posli košarom nosili u čardak. Dok gule kuruze šalili su se, stvarali vicove, smijali se i pivali. Radilo se šest dana a nediljom kadgod niko nije radio. Nedilja je bila dan Gospodnji, prija podne se išlo u crkvu na misu, posli podne se odmarala čeljad i konji. Kad se oberu kuruzi tribalo je i kuružnu sklonit s njive, da se mož počet

orat pod žito, kuružna se nosila na njivu di se neće sijat žito, pa se tamo sadila u klupe da se suši. Kuružnom su kadgod ranili josag zimi, a ogrizinama se ložila peč.

Proštenja i vinčanja u jesen

Iako se teško radilo bilo je tu i veselja i svatovi su se najviše pravili u jesen, a bilo je proštenja kojdi i po crkvama a i kod svetog križa. Kad su se svatovi pravili nediljom na salašima pod šatrom, rad snaše se išlo na karucama i na lipi konjima, koji su bili nakićeni peškirimama i pantljikama, snašini rozlinkavi a đuvegijini plavi, da se vidi koji su čiji gosti. Kadgod niko nije pravio zajedničke svatove ko danas. Svatove je išlo gledat tušta svita, najviše kako ispraćaje snašu iz roditeljske kuće. Jel svaka je zaplakala kad svirci zapivaje: „Zbogom majko, zbogom oče, zbogom mili rode, od sad ću ko gošća dolazit ode.“ Vinčanje je za mlade bio velik događaj za cio život jel kadgod se nisu rajtajali, to je bilo od Boga grijota i od svita sramota. Danas momak i divojka žive koju godinu zajednio pa se onda vinčaje, naprave svatove a posli se rastanu. U jesen su mladi išli na igranku, a i kola su se pravila po salašima, ako je lipa jesen. Na Malu gospojinu se išlo na Bunarić i na druga sveta mesta u Doroslov, Bili Aljmaš, a putom se molila krunica i pivale svete pisme. Išli su i mladi i stari a i dicu su vodili i svi se molili Gospi za sriću i zdravlje.

Sad se sve prominilo, kuruze više niko ne bere ručno, gledam već su počeli kombajnama mrvit kuruze na njivi, kuružnom se više ne rani josag a i čutke se raspu po njivi, pa se nema šta ložit u šporelj i peč pa su svi prišli na struju, al to i košta novaca. Ostalo je samo sićanje na kadgodašnje običaje. A. V. K.

MLADOST JE NA POTEZU – OD SRCA LEMEŠANIMA

Vratit sjaj plemenitom Lemešu

Već je stara pripovijetka da mladi nerado ostaju na selima i salašima koji se malo po malo gase, a niki, na žalost, i nestaju. Uvik se s posebnim poštivanjem i divljenjem, a pogotovo u današnjem svitu, radujemo mladim ljudima koji pronalaze motiv, razlog i zadovoljstvo da ostanu u svojem rodnom selu i tu učine što god više mogu za dobrobit svoji meštana

Ovo je pripovijetka o mladom čoviku, **Željku Zeliću**, profesoru biologije, koji živi i radi Lemešu, kako volimo – po starom kazat za ime sela Sveztozar Miletić.

Željko je lane diplomirao na Prirodno matematičkom fakultetu u Novom Sadu, smer biologija i ekologija, i kako se nije tio pridružit brojnim nezaposlitim kolegama na birou, a i perfektno divani mađarski, privatio je poso nastavnika u lemeškoj osnovnoj školi. Veliku ljubav prema živom svitu i biologiji uopše steko je od mali nogu, pa je to uticalo na njegovo životno oprediljenje.

– U srcu i duši sam biolog. Svoje slobodno vrime provodim, izmed ostalog, u bašči, nije velika, al tu je misto di pratim i nigu-jem bilje.

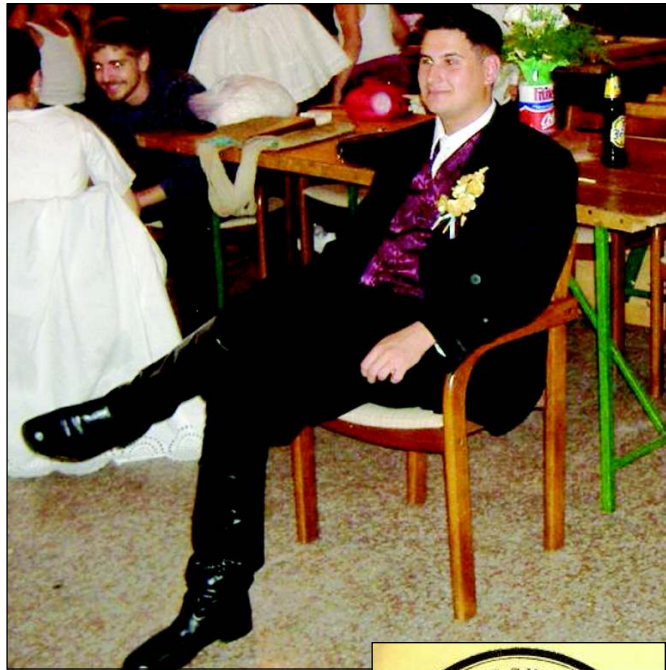
U selu se za njega zna i divani sa samim pofalama. Jedan je od ritki mladi ljudi koji se privatio i naučit sviratit orgulje u crkvi i na svetoj misi.

– U ditiinjstvu sam sviro harmoniku i išo na časove, pa mi je to poslužilo ko osnova za sviranje orgulja koje sam upozno i naučio nuz kantora.

Željka znadu i po ulogi bandaša na jednoj lemeškoj dužionici, i to lipog bandaša.

– Moja interesovanja su lipe, dobre knjige, ponike pročitam ponovo, dobri filmovi, humoristički programi... Moram priznat da nisam posebno aktivan u folkloru, al sam tu uvik, ako što god triba da pritekнем u pomoć.

Zajedno s meštanima Lemeša, Željko svojim ličnim angažovanjom i potsticanjom ostale čeljadi, pokušava ovom pitomom selu

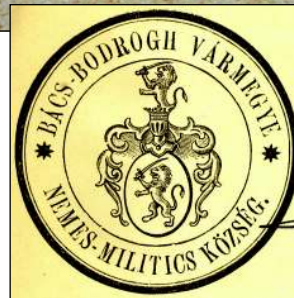
Željko Zelić

vratit ono lipo što su godine i modernno vrime zaboravile, zapuštile... vratit Lemešu stari sjaj plemićkog naselja. A to je ni malo lak poso. Odkale počet, bilo je logično pitanje.

U bunjevačkoj familiji Zelić oduvik se poštovo red, običaji, tradicija i ono što je neizostavni dio bunjevačke kulture-religija. Ko i u svakoj kršćanskoj familiji, i Zelići čuvaje običaje vezane za kršćansku viru i prinose ji na svoje mlade. Željko je od ditiinjstva sa svojim roditeljima redovno odlazio u crkvu i možda ga je baš ta nit iz ditiinjstva, što se utkala u život mladog čovika, i povelu na put uređenja kapele Kalvarije u Lemešu.

Željko je najprije divanio o samom nastanku ove kapele.

– Pokojni župnik Baltazar Bolto Agatić je u momentu zatvaranja granice sa Mađarskom,

Pečat sela Nemeš Militics iz druge polovine XIX veka

kad je Jud osto sa one strane i bilo onemogućeno hodočašćenje vodici u Baji, odlučio od Lemeša napraviti novo proštenište. Lemeš ima i brig, što god niži od Haršanja, al u Bačkoj najvišji, oko 14 m. Dozvolom biskupije u Subotici ruši staru jednostavnu kapelicu a na njezinom mistu podiže sad postojeću, u tri nivoa: podrum s grobnicama, čijom prodajom obezbeđiva novac za izgradnju, sridnji nivo tj. sama kapela i ravan krov - vidikovac. Izgradnja počima 1924. godine i

O ŽUPNIKU AGATIĆU

Dekan, odnosno župnik Baltazar Bolto Agatić je rođen je 28. decembra 1872. godine u Baji. Gimnaziju završava 1892. godine u Kiškunhalašu a teologiju u Kaloči 24. juna 1896. Službu je vršio u Gari, Čonoplji, Doroslovu, Kupusini i Somboru a 1912. dolazi u Lemeš, sve do 1943. Jedini je od 94 svećenika, koliko ji se izmenjalo u selu, koji je ostavio neizbrisiv trag o svojem postojanju. U literaturi se navodi jedino i isključivo ko lemeški župnik. 1943. napušta selo a dve godine zatim 1945, 31. avgusta umire u Baji u 73. godini života i 49. godini službe božije.

četiri godine nakon, 1928. posvećena je na čast Gospe od milosrđa jel kako je još zovu Gospe posridnice milosti, rukom prvog subotičkog biskupa mons. Lajče Budanovića. U isto vrime Agatić žida i Lemešku likovitu kupku, al nije poznato dal je i u Kalvariju uložio svoj lični kapital. Prodavo je svoju zemlju, kasnije i svoj dio kupke i po odlasku iz Lemeša iza njegov ostaje dug od 300.000 dinara što je u ono vrime bio velik novac. Da bi završio izgradnju prosio je i pozajmljivao na sve strane.

Da bi kapelica bila atraktivnija Agatić podiže štacije križnog puta od mekanog drveta, rad slovenački majstora u impozantnoj ljudskoj veličini. XIII štacija, Isusa propinju na križ bila je na krovu, međutim, kako su križovi dotrajali a korpusi

bili teški, skinjena je. Do danas je očuvana samo XIV štacija i to posljednja, Isusa polažu u grob, koja je u unutrašnjosti kapele. Od 1928. godine Agatić urgira kod okolni svećenika da organizovano, procesijama dolaze u Lemeš. Svake godine pripravljuje „katoličke dane“, a najveće tako hodočašće je bilo priređeno 1932. godine, kad je **biskup Budanović** kapeli poklonio repliku jedne italijanske slike Blažene Dvice Marije. Za tu godinu se najvirovatnije veže broj od 30.000 hodočasnika Lemeškoj kalvariji. Arhitekta je bio **Josip Bazler**, lemeški zet a glavni oltar poklonio je **dr Dekker Gyula** (Đula), koji je kasnije poginuo u Bogoti. Kip svete Ane, koji je trenutno u crkvi podignut, je na čast poginuli Lemešana u Prvom svjetskom ratu. Oltar Srca Isusovog podigla je **Marga Vidaković**, svetnjače **Franjo Malagurski** a mali harmonium **Csernus** (Černuš) **Elek**.

Kako je crkvena zajednica mišovita (mađarska i bunjevačka) i misa teče na dva jezika, da bi posli pribegli crkvenom, latinskom jeziku. Agatić je prvu subotu u misecu avgustu odredio za proštenje jel je tad posvećena kapela, međutim, zbog gustog programa svečanosti tokom godine ovogodišnje proštenje je održano nedilju dana kasnije.

Proštenje je imalo posebno obilježje?

– **Ovogodišnje treće, obnovljeno, proštenje obilježila je 100 godišnjica od dolaska Bolte Agatića u selo, pa je otkrivena spomen-ploča sa tekstom na latinskom jeziku „Et hoc oro, ut caritas vestra, magis ac magis abundet in scientia et omni sensu“. (Phil. 1:9) Privedeno: „I molim za ovo da ljubav vaša sve više i više raste u spoznanju i potpunom pronicanju.**

– **Kapela se koristi i za dan Svi sveti, kad je Lemešani pohode, a na drugi dan tj. Dan mrtvi služi se sveta misa. Kadgod je majska pobožnost obavljena u njoj, a od prije tri godine, nakon majski**

večernji, pa sve do oktobarski, nediljom se sastajemo na molitvi krunice, dvojezično, pa obavljamo pučku pobožnost. Svaka manja il da kažem simbolična marijanska svetkovina mogla bi se obavljati u njoj il čak organizovati hodočašća iz okolni mesta.

Lipo uređena kapela svjedoči svojom lipotom da je u njezino uređenje nedavno uloženo puno truda, energije, ljubavi...

– **Kapela je pre par godina bila na udaru necivilizovani meštana i dilomično devastirana, pa smo na moju ličnu inicijativu, kod sadašnjeg župnika Egedi Antala pokrenili akciju skupljanja novčanog priloga po selu za ustakljavanje prozora i postavljanje rešetaka na iste. I sam pokojni župnik Beneš napominje u svom osvrću na kapelu da je u centru sela, nije ograđena i na meti je vandala. Tako smo 2009. godine počeli uređenje i obnovu i od tad su proštenja obnovljena.**

– **Godinu dana kasnije, 2010. godine, priključiva mi se bračni par Klinovszki, Peter i Agika, zdravstveni radnici u penziji, podržavaju moj napor i želju za obnovom i udruženi počinjemo animirati i ostale Lemešane. Napravili smo klupe, ustaklili prozore i metnili rešetke, svakodnevno je obilazimo i održavamo. U planu je renoviranje ravnog krova, koji prokišnjava što košta 3.200 evra, takođe se planira kompletno krečenje, za koje znamo da će bit ko dar jedne familije, koja za sad želi ostati anonimna, te uređenje platoa ispred kapele...**

Tako divani mladi Zelić. Ponosni su i Lemešani i Željko svim učinjenim. Otvorenog srca pozivaju sve da posite Lemeš a posebno lemešku Kapelu Kalvariju.

Planova ima još tušta. Želja i ideja, dobri namira... Za svaku pošalu je ovako veliki napor i energija koju je sam uložio i s kojom su povedeni krenili da štogod lipo i plemenito porade za svoj Lemeš i ostali meštani. **Ružica Parčetić**

KADGODAŠNJI PUT KRUVA OD NJIVE DO ASTALA

Kruv sa sedam kora

Niki dan, vraćajući se iz Subotice, iznenadila sam se kad sam videla njivu sa strnjikom. U posljednje vrijeme obično je brže-bolje zaoru, pa ko da je nije ni bilo. Kadgod je moj dida čuvo svinje i krave na strnjiki i prošlo bi dosta vremena dok ne dođe red da se zaore.

I baš ova njiva vratila mi je sićanje na moj salaš, didu, majku, baću, mamu i zemlju pokrivenu ovim našim suvim zlatom. Zrilo žito, pa i ono pokosito, uvik mi je ličilo na zlatni pokrivač brez kojeg se nijedan salaš nije mogao zamisliti, a i kako bi? Žito je uvik bilo izvor života, kako za čeljad, tako i za opstanak cilog domaćinstva. Žito je bilo kruv, ono što je ljudima najsvetije i najvažnije, brez čega se ne može. A do kruva na astalu tribalo je proč zdravo dugačak i težak put.

Svi smo se zdravo radovali kosidbi žita, jel to je značilo dobrobit i cigurnost za domaćina i njevu čeljad. Danima prije čulo se udaranje čekića, to su dida i bačo okivali kose, a nije prošlo ni dan da jedan od nji dvojice nije u šaku nabro vlati žita, malko protrljo, pa dunio, a onda zrno metio med zube i tako provirio zrilost i vlagu. Tako se to kadgod radilo i nikad se nisu privarili. Za kosidbu smo uvik imali i pomoć sa strane.

Veće prija, pripravljala su se užad od malo manje zrilog žita, da se s njima mogu vezat snopovi, čak su ji i vlažili da se lakše vežu. Konačno je svanilo i to dugo iščekivano jutro.

U avliju su počeli stizat ljudi i žene, svi dobre volje i puni veselog divana. Nije ni čudo, spremali su se da urade najvažniji poso u godini. Stanu u red, nikako sami od sebe, naprid ljudi s kosama na rame i gladaricama o pojasu, za njima mlađe žene s kosacima, pa dica koja će bacat užad i ona manja što nose koršove ladne vode i rakiju u kotaricama. Majka ostala prid kućom, pripravlja šta triba da pristavi užnu, a u očima se vidi da gleda za njima s blagoslovom u pogledu. Svakako nuz dobru užnu nije zafalilo ni kolača.

Brzo padnu i prvi otkosi, žene rukovetaju, drugi vežu i slažu u krstine. Dica raznose vodu, ljudi traže rakiju, žene ru-

že, kažu bolje da paze da se ne rasiku na kose i tako se šale i rade, dok majka ne zovne da kogod dođe rad ručka.

Ručak je bio pripraviti u kotarici pokriven čaršapom, a pod čaršapom samun, slanina, gužnjak, sira i kajmaka, očistitog crnog luka i paradajčke. Sidne di ko stigne, odsiku komad kruva i na njegovu metnu ko šta voli, pa brzo završe sa ilom, jel za dana triba završit poso. Vridno se radilo do podne, a za užnu se išlo na salaš u avliju, obično astal bude postavit pod orasom jel dudom u debelju ladovini. Posli tog su se zdravo malo odmarali jel su žurili natrag na njivu da dovrše poso, da ji loše vrijeme ne bi iznenadilo. Bilo je zdravo dobro ako su imali sriće da za jedan dan završe poso al svejedno ni sutradan nije bilo odmora.

Žito triba uneti u avliju i saditi u kamaru. Bačo jutru rano na kola namisti „pomoćnice“ i opet, s mobom, krenu da to vare snopove. Na kolima bi obično bio onaj čovik koji je najbolje znao slagat snopove da se kola ne privmu, a isto tako i kod kuće kamaru sadiva onaj ko je najvišiji.

Onda se čeka red na vršalicu. To je uvik bio važan i radostan dan. Puna kuća svita, cili dan ima posla, al žito do uveče bude na tavanu. Svaki dan, bar jedared idemo na tavan i drvenim lopatama za snig privrćemo žito da se ne „zapali“ i da se što bolje osuši. To su i dica zdravo volila, mogli su se valjat do mile volje, a da ji niko ne ruži. Kad prođe određeno vrijeme žito se trpa u džakove i spremno je za mlin.

Majka i mama su jedva čekale da vide kako će biti brašno od novog žita - i ono „čisto“ za kolače, a bome i „krušno“ što je bilo još važnije. Kad dida krene u mlin majka naredi koliko čistog, koliko krušnog, pa onda da ne zaboravi griz, a ni mekinje! Dida već kreće i maše rukom, ta zna on sve to napamet!

Danima prije toga žene su spremile sanduk za brašno, dobro očistit, isunčan i metnit natrag u komaru. Tako isto krpeni džadžići za griz - bili su uredno pripraviti. I mi, dica, jedva smo čekali da koštamo novo brašno i probamo kruv, koji cigurno može opravdat svoje ime iz naslova dok nije stigo na astal. **Jolanka Ivanić**

KAKO JE PRIJA STO GODINA SUBOTICA DOBILA NOVU GRADSKU KUĆU (III)

Kuća koja će prominit Suboticu

Prija tačno jednog vika u Subotici je završena izgradnja Gradske kuće. Tim povodom ode ćemo u nastavcima objaviti tekst o pripremama i izgradnji ovog subotičkog zdanja, koji je napisao Boško Krstić, novinar, publicista i književnik, u monografiji „Gradska kuća, subotičko čudo” (prvo izdanje 1999., drugo 2003., a treće 2007. godine). Izgradnja je trajala četiri godine, a svoj javni život je započela 15. septembra 1912. godine.

Veliki preokret

Posle konkursa kao da je predstojala mirna godina priprema za gradnju. Trebalo je otkupiti okolne zgrade kako bi se uredio ceo trg, a lokali u prizemlju još neizgrađene gradske kuće ponuditi na prodaju trgovcima. Odluka o tome je doneta na sednici Skupštine 26. maja 1907, a neophodno odobrenje od ministarstva stiglo je 6. decembra 1907.

Bura je počela iznenada. Na sednici saveta za izgradnju 12. decembra 1907. Deže Jakab je saopštio da nova gradska kuća neće biti građena u baroku, kako je prvobitno projektovana, nego u novom stilu – secesiji! Jedan od značajnijih Jakabovih argumenata za ovu izmenu bilo je značajno smanjenje troškova. Da li su dvojica arhitekata to nameravali još za vreme konkursa, ili su njihove namere promenjene za godinu dana – ne zna se. Ipak, zanimljivo je da je to vreme kada se u Marosvasarhelyu (Tirgu Murešu) završava gradska kuća takođe po njihovom projektu, u novom stilu, mađarskoj varijanti secesije. A kad se zna da su obojica bili učenicima Edena Lehnera i veliki poklonici novog stila, i da su već izgradili nekoliko takvih objekata, subotičku Sinagogu pre svega, sasvim je verovatno da je konkursni rad u baroknom stilu bio možda samo taktički potez.

Savet za izgradnju je prihvatio njihovu izmenu, gradonačelnik Biro takođe, a 31. decembra je to prihvatila i Skupština. Tom prilikom je raspisan i konkurs za rušenje starih zgrada. Projekat sa izmenama poslat je na odobrenje u ministarstvo.

Gradska kuća pod skelama („Gradska kuća subotičko čudo”)

Ali, iz ministarstva je 28. marta 1908. stigao odgovor da se projekat ne prihvata a Državni savet za građevinarstvo uputio niz primedbi i tražio mnogo izmena. Kritika je bila najžešća protiv novog stila.

Odgovor projekatana gradske kuće Državnom građevinskom savetu bio je žestok. Marcel Komor i Deže Jakab uputili su 20. aprila 1908. gradonačelniku Birou opširno pismo u kome jednu po jednu odbijaju svaku primedbu Saveta, a o novom stilu pišu: „Priznajemo dakle ono mišljenje Građevinskog saveta da je stil našeg projekta individualan, i da smo u načinu razmišljanja primenili mađarsku ornamentiku. Baviti se, međutim time koliko je naš rad unapredio nacionalni stil, izlišno je, jer ne posto-

ji danas nijedan čovek koji je pozvan da na to pitanje odgovori, veliki istraživački posao umetničke kritike do sada još nije okončan i zahteva još mnogo zamornog posla, oduševljenja i patriotizma.”

U odbranu secesijske gradske kuće stao je i arhitekta Đula Vali, omiljeni i cenjen stručnjak u Subotici, prijatelj budimpeštanskih graditelja i gradonačelnika Biroa. Iako je glavni gradski inženjer u to vreme bio Istvan Frankl, jedan od retkih, uz šefa policije Mačaja Salajija, koji je iz Mamužičeve ekipe ostao i u novoj gradskoj upravi, Biro je gradnju gradske kuće poverio Đuli Valiju, pokazaće se kasnije vrlo opravdano, jer je Vali, imenovan kao nadzorni organ, uspešno priveo kraju taj grandiozni poduhvat.

Ali, sve to još nije bilo dovoljno.

Gradonačelnik Biro se našao u teškom položaju: kritike i osporavanje uopšte potrebe da se gradi gradska kuća bile su još vrlo jake, a sada je i zvanična vlast iz Budimpešte bila protiv. Verovatno u dogovoru sa Komorom i Jakabom, jer su oni situaciju u Tirgu-Murešu dobro znali, Karolj Biro je otišao u posetu svom kolegi gradonačelniku ovog grada, Đerđu Bernadiju, sticajem okolnosti izabranog na ovu funkciju iste godine kada i Biro – 1902. Očito obojica vrlo ambiciozni, jer je i graditelj, pre svega zbog tamošnje gradske kuće (1906) i doma kulture (1912), obe po projektima Marcela Komora i Deže Jakaba, obe u stilu mađarske secesije, obe vrlo slične subotičkoj novoj gradskoj kući. Jasno, i Bernadi je s državnim vlastima imao sličan problem kao i Biro, pa je subotički gradonačelnik to mogao da prikupi dopunske argumente za osporeni projekat. Posle toga je otputovao i u Budimpeštu i tamo izgadio nespornu bitku za gradska kuću ovakvu kakva je izgrađena.

Posle toga sve je krenulo kako treba. Poslednju sednicu Skupštine Biro je u staroj gradskoj kući održao 6. juna 1908. I dirljivim rečima se oprostio od stare zgrade. Posle toga je firma Ferenc Nađa počela rušenje. Desetog juna je pronađen završni kamen stare zgrade i jedan otvoreni limeni ormarić s rasutim, nečitkim spisima i nekoliko starih novčića.

Na konkursu za izgradnju nove gradske kuće, koji je bio otvoren do 9. jula, najbolja ponuda je stigla od Subotičanina - Ferenc Nađa i Lukača Kladeka, pa je njima Savet za izgradnju 15. septembra poverio

poslove gradnje. To su dvojica preduzimača koji su sa Komorom i Jakabom već podigli Sinagogu.

Gradske službe su preseljene u mušku školu u Damjanovićevoj ulici, danas Osnovna škola „Ivan Goran Kovačić“ kod Pošte. Sve do završetka nove gradske kuće sednice Skupštine održavane su u velikoj dvorani Hotela „Pešta“.

Napokon izgradnja!

Nikoga nije iznenadio izbor Nađa i Kladeka za gradnju gradske kuće. „Ako samo rat i posao ima svoje Napoleone, onda je Ferenc

Nađ jedan od njih“ – euforično su pisali novinari. Te jeseni 1908. počela je izgradnja najveće subotičke palate. Ali bilo je nemirno: Karolj Biro je posle silnih pritisaka popustio i povećao plate gradskim službenicima za dvadeset procenata što je izazvalo strahoviti revolt, posebno prosvetnih radnika koji su i tada bili slabo plaćeni. Bunjevački „Neven“ se, jasno, tome suprotstavio i odmah prokomentarisao: „Pokupili su pare prodajom zemlje a sad tim parama grade nepotrebnu gradsku kuću i povećavaju sami sebi plate.“

Uskoro je na ogromnom grad-

skom trgu podignuta visoka drvena ograda sa četvoro vrata na četiri strane i zabranom ulaza svakom nezaposlenom. Gradska kuća biće podizana izvan vidokruga građana.

Mesto na kome je trebalo podići ogromni objekat dosta je nisko te je trebalo misliti kako dobro utvrditi temelje, a posebno ogromni i teški toranj. Da je to zabrinjavalo i dvojicu arhitekata saznajemo iz njihovog zapisnika od 12. septembra 1908. godine: „Na osnovu bušenja konstatovali smo da je tlo srednje tvrdoće, od gline i peska, i da se kao takvo može opteretiti sa 4 do 5 kilograma po kub-

nom centimetru. Međutim, računajući na promenu nivoa podzemnih voda, način na koji prenosimo težinu na tlo, što se tornja i udara vetra tiče, zapravo je ispod tri kilograma, što odgovara mnogo rastresitijem tlu. S obzirom na to da je već na 2,5 metara ispod trotoara tlo vlažno, odnosno da u vreme većih vodostaja može doći i do pojave podzemnih voda, bazični zid planiramo da načinimo 2 metra duboko ispod trotoara..., ispod koga ćemo smestiti 1,80 visok betonski blok da bi se teret ravnomerno rasporedio.“

(*nastaviće se*)

ĐURO STANTIĆ SVITSKI PRVAK I OLIMPIJSKI ŠAMPION (II DIO)

Olimpijski mejdandžija na nepriznatoj Olimpijadi

Naš Đuro nadvladalo je sve evropske prvake i junake i postao u Evropi prvi med prvima i junak nad junacima.

Konfuzan početak

Prve savremene Olimpijske igre bile su održane od 5. do 14 aprila 1896. godine u Atini. Svoje sportiste poslalo je 13 država, 285 sportista takmičilo se u atletici, biciklizmu, gimnastici, mačovanju i plivanju. Zbog rđavog vremena veslačka takmičenja nisu održana. Druge Olimpijske igre održane su 1900. godine u Parizu. Učestvovala su 24 zemlje sa 1225 sportista, po prvi put i 19 žena. Karakterisala ji je potpuna zbrka, pošto je veliki svitski sajam u Parizu izvuklo sve novce i političku podršku, pa je Kuberten, da ne bi moro zbog nedostatka novca i zainteresovanosti otkazat igre, organizaciju pripuštio upravi sajma, kojima je profit bio primaran, pa su igre razvukli na 6 meseci. Bilo je više trka i drugi takmičenja, na kojima su pobidnici nak-

Grob Đure Stantića i Zvonko Stantić, autor teksta

nadno saznali da nisu učestvovali u zvaničnom programu, jel ta trka nije uvedena u zvanični program, a bilo je i obratni slučajeva da su takmičenja održana van olimpijske konkurencije, pa je komisija organizatora naknadno

odlučila da će uneti u zvanični spisak. Kada je mađarski bacač diska stao na pobidničko postolje (prvi put bacanje iz okreta 36,04m) zasvirali su američku himnu, pa da se isprave započeli su „Gott erbalte“, kad ni to nije bilo ono

pravo, odsvirali su jedan čardaš. Na redne igre održane su 1904. godine u Sent Luisu, u Sjedinjenim Američkim Državama. Zapravo 1901. ove je igre Teodor Ruzvelt odlučio da se povodom 100 godina kako su SAD od Napoleona Bonaparte, 30. aprila 1803. kupile za 60 miliona franaka teritoriju Luizijane, odnosno ulaska Luizijane u sastav SAD, u Sent Luisu održi svitska izložba, pa po ugledu na Parisku, da Olimpijada bude u okvirima iste organizacione ciline. Pjer de Kuberten je protestovao, al nisu prihvatili nikake primedbe, tako da nije ni očo na ove igre. MOK su predstavljali samo delegati iz Mađarske i Nemačke. Smištaj sportista bio je ispod svake kritike, higijena ispod nivoa na koji su navikli, neobična rana i rđava voda, pored primitivno i na brzinu pripremljenih borilišta i staza, karakterisale su ovo neuspilo takmičenje. Primera radi, plivačka takmičenja održana su u jezeru, koje se nalazilo u sridini sajmišta. Start je bio s daščanog mola, a cilj drvena greda,

postavljena u vodi, tako da se okreti nisu mogli obavljati kako je već onda rađeno, odgurivanjem o zid. U samo 42 od 94 discipline, učestvovali su takmičari iz inostranstva, dakle na tim igrama bilo je 52 discipline samo sa domaćim takmičarima. O dilu takmičenja nazvanom „Antropološki dani“, koji je bio samo za takmičare bile kože, da ne divanimo, koliko je sve to u duhu onoga što danas tako spremno glorifikujemo. Sve ove nehumane postupke, MOK je odavno izbrisao iz svoje istorije.

Dugačak put do reda i discipline

Ipak, prvi put jedan afroamerikanac (kako je zabilježeno), po imenu **Džordž Poudž** trijumfovo je u disciplini 400 meteri s priponama. Ni Olimpijske igre u Parizu 1900. ni u Sent Luisu 1904. nisu bile u duhu koji je dogovoren na univerzitetu Sorbona, prilikom organizovanja MOK-a. Nezadovoljna ovakim neolimpijskim, sajamskim razvojem olimpijskog duha, Grčka u zajednici sa MOK-om, a pod patronatom grčkog kralja **Konstantina I** (uje princa **Filipa** i vojvode od Edinburga), organizuje na desetogodišnjicu prvi igara u Atini jubilarne Olimpijske igre, što je Kuberten prihvatio ko kompromis, pritisnut argumentima da se stvari razvijaju mimo očekivanja i dogovora. Čak ji, ne brez namire, nazivaje „II Međunarodne Olimpijske Igre“. Ove su trajale, kraće od prithodne dvi, od 27. aprila do 27. maja. Ni takmičari, ni reprezentacije do kraja ovi igara, nisu znale da ove igre održane 1906. godine, neće bit priznate, niti se osvojene medalje danas broje u zvaničnom MOK-ovom rangiranju. One sajamske, di su se takmičili kako je uprava sajma odredila, di su isključili ljude na rasnoj osnovi, di su se takmičili kombinovani timovi iz razni zemalja s drugim kombinovanim timovima po izboru organizatora, pored sramote priznaju. U stravu da se ne uguši inicijativa, koju je Grčka tako lipo ocrtala ko nedopuštivu, iskoprčali su se organizujuć nove igre u Londonu, koje su trajale od 27. aprila do 31. oktobra 1908., znači priko po godine, negirajuć opet i pored primera koji je Grčka pokušala poslat međunarodnoj sportskoj javnosti, ono što danas mećemo tako

Tabla na kojoj stoje zabilježeni uspjesi Đure Stantića

ushičeno u prvi plan, a najviše vodeć računa o novom velikom svetskom poslu, s duhom olimpizma, ko jednoj od pomoćni dimenzija komercijalni manifestacija.

A kako je prošlo naš Đuro Stantić

Zašto je čitav ovaj kontekst važno znat kad pišemo i našem Đuri Stantiću? Naprosto zato što trijumf našeg sugrađanina, našeg Bunjevca Đure Stantića, nema shodno iznešenom, adekvatno vridnovanje u ovom gradu, jel je pobidio baš na toj Olimpijadi 1906. Da nije MOK bio organizator te Olimpijade, pa zar bi reprezentacije SAD, Francuske, Grčke, Velike Britanije, Italije, Švajcarske, Nemačke, Norveške, Austrije, Danske, Švedske, Ugarske (u navođenjima stoji često Mađarske, što nije tačno, jel se tadašnja država zvala Austro-Ugarska, al nisu sva ministarstva, pa ni reprezentacije bile zajedničke, a sportske reprezentacije nastupale su samostalno), Belgija, Finska, Kanada, Holandija, Otomansko carstvo, Australija, Bohemija i jedna ekipa koja je nastupala pod zastavom MOK-a, slale svoje sportiste i pravile toliki trošak, da su znale unaprid da će se rezultati dovesti u pitanje. Nisu. Sve je teklo normalno. Tek po završetku igara počele su primedbe i rasprave. Imena našeg olimpijona, na olimpijskoj česmi nema, iako su Đurin rad i rezultati bistri izvor onima koji znaju šta je za ovaj grad značio i koliko se čitava Ugarska njime ponosila. Ime

ĐURE STANTIĆA zlatnim je slovima uklesano na prvoj od 11 crveni mermernih tabli, u svečanom holu Fakulteta za fizičku kulturu u Budimpešti, što se jasno vidi na našoj fotografiji. U udžbeniku **prof. dr Stefana Ilića** „Istorija fizičke kulture“ (Beograd 2006.) „Fakulteta za fizičko vaspitanje i sport“ u Beogradu stoji: „U takmičenju u hodanju na 3.000 metara pobedio je i osvojio zlatnu medalju Đorde Stantić iz Subotice, koji se takmičio kao reprezentativac Ugarske“. Znači ni beogradski ni budimpeštanski fakultet nije propuštio da se veličini obrati ko takvoj, uvodeć ga u nastavni program. Na budimpeštanskom fakultetu, potvrdili su g. **Kameran Čabi** našem saradniku, da će uskoro detaljnije obraditi sportske rezultate Đure Stantića.

Brzo hodanje u čizmama

U svojoj knjigi „Palička olimpijada“ profesor **Branko Mrkić** iznosi anegdodu da se Đuro Stantić početkom 20. vika prijavio u čizmama da se takmiči u brzom hodanju. Ovaj zanimljiv detalj mnogi su kasnije prinosili, pa i novinar lista „Politika“ od 8. 8. 2008. Na bazi raspoloživi podataka pokazaćemo da se to dogodilo par godina ranije, jel je Stantić 1901. u svojoj 23. godini, već svitski prvak u brzom hodanju na 75 kilometeri. „Neven“ od 1899. godine donosi vist pod naslovom „Bunjevačke mejdandžije“ koja glasi: „Stantić – naš mladi junak u hodu – prvi je došao pišice iz Zente za 4 sata i 24 časa; a Sarić

je opet isti put tamo i vamo učinio i prvi prispio u Subaticu za 3 sata i 50 časi na koturači“. Isti list 1902. godine u različitim brojevima donosi dvi visti. U prvoj se kaže: „Gjuro Stantić opet pobedio u Beču, 15. juna u megjunarodnoj utrki od 25 pišaka takmaca prvi je ušao na metu. Put od 13 kilometara dugačak je privalo za 1 sat i 10 časi“. U drugoj visti po naslovom „Junak Češke“ piše: „Bohemia praško sport-društvo 7. rujna je priredilo mejdan pišački po brigovi. Prvi lovor vinac je odveo Gjuro Stantić član subotičkog sport-društva i tako je on postao junak Češke“. Po ravnici, jel kako novinar kaže po brigovi Bohemie (Češke) svedno, ta Bunjevci su bili kršni brđani, sve dok nisu vamo došli. Kuriozitetu radi napominimo da je prvo takmičenje u brzom hodanju održano kod nas, to jest u Subotici 1880. godine na stazi od Palića do Subotice i natrag. Učestvovat su mogli svi, i žene i muškarci i dica, po svojim kategorijama. Trka je održana pod naslovom „Go as you Please“, a organizator je bio Vermeš Lajoš.

Živio Đuro!

U „Neven“-u iz 1901. godine čitamo zanimljiv članak pod naslovom „Živio Gjuro Stantić!“ U tom tekstu novinar piše: „Naši poštovani čitatelji i čitateljice već dobro poznaju ime i sliku našega mladoga junaka i bojnika Gjure Stantića stranom po Nevenu, stranom iz subatičkoga kalendara. I to je poznato svima, da je Gjuro Stantić osobiti mejdandžija u iztrajnom, dugom hodu. Tako je on najprije nadvladao svoje drugove Subačane, zatim je nadmašio Banačane. Ali ovo su bile tako rekuć istom male borbe, mistnoga značaja mejdani; budimpeštansko nadmećanje bijaše već zamašnija borba; tu se izkupiše borioci iz svih krajevah Ugarske; ali ih Gjuro sve nadobi i postade prvim bojnikom Ugarske. Posle toga otiđe u Srbiju i na biogradskom mejdanu zadobije naslov srpskoga bojništva. Malo zatim pođe Gjuro u Beč, di su se najugledniji bojnici austro-ugarske monarhije izkupilili na mejdan junački. Stantić Gjuro je i tu pobedio i prvo odlikovanje zadobio. Subačani su tom prigodom Gjuro Stantića osobitim slavljem do-

čekali i u njegovu čest banket priredili. Dana 1. rujna prirediše braća Česi u zlatnom Pragu mejdan, na koji pozovu silne bojнике i izvan domovine. Poznato je da su Česi na glasu mejdandžije; a vrhu toga zdravi, gojni i iztrajni ljudi. Dakle nije bila šala sa takim delijama mejdan diliti, a pored toga i meta je obilno odačena bila. Jedan bogati Čeh, rodjak naših Subaćana L. u ranu zoru posadi na svoju kočiju našega Gjuro i proveze ga do mete, da bi se malo sa putem upoznao. Ovo je Gjuro pomoglo, te je on svoje suborioce nadvladao i „česko bojničvo” sa zlatnom kolajnom zadobio, učiniv put pišice od 24 kilom. za dva sata i 24 minuta. Dana 8. rujna prirediše Nemci u Berlinu mejdan na koji su pozvani sve evropejske mejdandžije: Tu se izkupiše ponositi Francuzi, čvrsti Englezi, ugladjeni Holanđez, oholi Prusi, i gorostasni Rusi. Ali ih naš Gjuro sve nadkrili i pobeđi. Prid mejdandžijama išli su kažiputci na koturačama, a za njima hodahu pišačke mejdandžije. Ovo je bilo svitsko nadmećanje, al je prema tome i meta odkrojena. Do polak puta uzastopce hodahu junaci; ali posle petsatnoga hoda počеше Gjurini drugovi sustajati; a naš Gjuro srično slavno dodje do mete učiniv put od 75 kil. duljine za 8 sati i 42 minuta. Eto tako je naš Gjuro nadvladao sve evropejske prvake i junake, te postao u Evropi prvi med prvima, junak nad junacima. A mi Bunjevci ponosimo se šnjime i zato jer je naš, jer je učinio rodu glas, jer je proslavio ime bunjevačko i pokazao se dostojnim potomkom slavnih junakah i delijah bunjevačkih. Živio Gjuro Stantić mloga ljeta na diku roda bunjevačkoga!

O rođenju, roditeljima, imanju, mladosti i ljubavi...

Ovaj tekst daje nam obilje informacija. „Neven” u drugom broju donosi tekst: „Živio Gjuro Stantić” di kaže: „Naš mladi rodoljub Gjuro Stantić došo je iz Beča sa najlipšom uspomenom i sa najvećom slavom. Naime prošaste nedilje bili su u Beču prve engleske mejdandžije, koji su zbog svoje iztrajnosti u tilovižbanju, a napose u hodanju po svemu svitu na glasu, - da se sa bečkim i ostalim evropskim mejdan-

Duro Stantić sa dvi sestre

džijama u hodanju oprobaju. Na to nadmećanje otišao je u Beč i naš Gjuro, koji je do sada sve mađarske pišake nadobio. Daljina je bila admirena tako na 40 kilometara, i naš Gjuro prvi dođe do mete, zadobije prvo odlikovanje i postane prvim mejdandžiom na širokom svitu. Čestitamo od srca našem mladom sokolu na tom ritkom odlikovanju, koji je tako lipo i sebe i rod svoj proslavio!”

Duro Stantić rođen je u Subotici, a tačne podatke o tom pronalazimo u knjigi rođeni župe Sv.Roke, koja se nalazi u Istorijskom arhivu Subotice, pošto se najstarija u župi, odnosi na dicu rođenu od 1898. godine. Pod rednim brojom 247. kapelan **Jacobo Pancsish**, jel po bunjevačkom **Jakov Pančić**, zavo je dana 19. augusta 1878. godine rođenje legalnog muškog diteta, od oca **Martinus Stantic (Martin Stantić)** i matere **Margarethe Stzipich (Marge Stipić)** rimokatolika, stanovnika III kvarta, grada Maria Teresopolis. Isti dan deran je po ondašnjem običaju kuma **Eugenia Panczer (Eugenija Panzer)** krstila ko **Georgius Stephanus**, što nije bio bunjevački običaj, al kad kuma nije bila našeg roda, častila ga je duplim imenom. Kuma je bila udata,

što znamo otale što je ona ćer **Gerogóü Tasnady-ja**, a popo je bio isti. Pored Đure, Martin i Marga imali su i dvi ćeri, **Mariju** udata za **Hever Karolja** i **Eržiku**, koja je umrla divojkom.

Rođen je ko stanovnik III kvarta, što bi odgovaralo mesnoj zajednici Ker, na Beogradskom putu 24. Pored ove kuće familija je imala i salaš Zapadne ugarinice 150, odnosno Šebešić, kad se ide Bajskim putem do Male Baje, pa se kod križa skrene livo na atarski put, koji je vodio do prid somborsku prugu, na salaš, njive i rit pun riba, baće i nane Martina Stantića. Na slici ovog salaša, o kojem je **Blaško Rajić** piseo u jednoj od svojih pripovidaka „Bunjevčice”, vidimo u tamnijoj odići, Đurinu sestru Maru, a u vidnijoj majku **Đulu Stantić**, koje su juna 1941. došle sa **Antom Stantićom**, Marinim čovikom, koji je i napravio fotografiju, da vide jel se mož žito kosit. Na salašu su do šezdeseti godina stali arendaši, nakon čega je srušen. U slučaju Đure Stantića, cigurno je da se on nije bavio zemljoradnjom. Česta odsustvovanja zbog sporta to bi svakako onemogućila. Jedno nam je poznato da je njegova sestra Marija imala na Žedniku velik salaš s 30 hektara zemlje. Roditeljska kuća na Beo-

gradskom putu, imala je avliju koja se protezala sve do spomenika Sv. Ivana. Kasnije su je prodavali imućnijim Subotičanima za podizanje kuća na glavnom putu. Martin Stantić, otac Đurin, bio je učitelj i ko učen čovik, bio je prozor u svit komšijama, pogotovo iz malog sokaka, koji se protezo duž druge strane kuće, koja je na čosi. Sidili bi ljudi na putu, divanili, sigrali se filka, jel duraka, a kad bi učitelj Martin izno novine na put, došli bi da njim izdivani šta piše u njima. Kako su Stantići bili prijatelji sa **Ivanom Sarićom**, koji je stoji u blizini, priko Beogradskog puta na 100 meteri, to je sa najvećim zadovoljstvom pročito, sideć na šamadli izvištaj o prvom Sarićovom letu 1910. godine. Čudno, al taj tekst izazvo je dosta sumnje u ovog najobrazovanijeg čovika u sokaku. Kad njim je pročito da je čovik poletio, svi su se zgledali i kazali učitelju i komšiji Martinu da su dosad virovali i njemu novinama, al da čovik leti, to mora da je Martin pomišo. Gost familije na užni bio je često i velečasni **Blaško Rajić**, koji je bio osobni prijatelj sa Marijom. Ona je bila vrlo okretna divojka i često je kritikovala Đurin momački noćni život. Uveče bi oćo, a po lipom starom običaju imućni momaka, vraćo se kasno kući. Kad ker zalaje, Mara izađe da doćeka brata, pa ga ranom zorom svituje. Đuro se dositio, pa kad ukućani odu spavat, a rano se išlo kadgod, on kera pušti na put da se istrči, pa ga ovaj ujutro srićan čeka prid vratima. Ipak natprirodna kondicija omogućavala je Đuri Stantiću da se osveži, priobuće u sportsku odiću i dok Mara ne dođe s Rajičeve mise u crkvi Svetog Roke, Đuro se već vratio s Palića, naravno pišice. Posli, tako spreman, ode na poso činovnika u Gradsku kuću. Dosta je u familiji imo ruženja, što nije bio u stanju nač kaku našu lipu i dobru curu, već je imo jednu veliku ljubav, glumicu Nemicu, pa još iz Berlina. Kako se s njom upozno nije nam poznato, možda kad je proglašen za svitskog prvaka u Berlinu, al znamo da su ga putovanja vodila više puti, do glavnog grada Nemačke. Možda je prizime kume na krštenju bilo znak toga lićnog emotivnog puta.

(nastaviće se)

Zvonko Stantić

SEGEDINSKI SANDŽAK I STANOVNIŠTVO U POPISU 1570. GODINE (III DIO)

Subotička nahija u Segedinskom sandžaku

Najstariji, dosad, poznati zapis naši prizimena na prostoru stare Bačke o kojima je divanjeno na simpozijumu 2010. u Baji

Subotici u popisima imamo dosta podataka iz raniji perioda, dostupni ponajviše iz deftera, privedeni na mađarski jezik, koji su podigod u skraćenom obliku objavljivi, a i iz oni ritki, koje su objavljivali kad-godašnji jugoslovenski orijentalisti. Prema popisu iz 952. godine, koja odgovara periodu od 14. marta 1545. pa do 2. marta 1546. godine, Subotica je imala 24 mustahfiza. Na čelu subotičke tvrđave bio je dizdar Ahmed, s dnevnim prihodom od 20 akči. Njegov zaminik, odnosno čehaja, bio je Husein Ahmet s dnevnim prihodom od 15 akči. Na čelu prvog buljuka (osnovna manja vojna jedinica) nalazio se serboljuk Kasim, s 8 akči. Pod njim je bilo devet ljudi, sa dnevni šest akči. Drugi serboljuk Durak Mustafa primo je 6 akči, a još po pet akči slidovalo je svakom od njegovih 11 ljudi „Defterek 1886. 49”.

Davanja usklađena s primanjima

Naredni popis je iz 1551-1552, odnosno 959. godine po hidžri. Mustahfiza je tad bilo 22, dizdar je bio Ahmed Ali, njegov zaminik je Hasan, a serboljuci su Pervane Kul i Ibrahim. Obadvojca pod svojom komandom imaju po 9 ljudi. Dizdar i dalje dobija dnevno 20 akči, zaminik 12, serboljuci po 8, odnosno 6 akči, dok njevi vojnici dobijaju po 5, odnosno 6 akči. Pojavljiva se i džemat topdžija, u kojem su Hasan Jusuf i Tesvidž Adžem. Prvi dobija 7, a drugi 6 akči „Defterek 1886:71”. Broj od 24 mustahfiza, zajedno sa topdžijama ostaje i 1556-1557. Dizdar Ferhad dobio je 13 a njegov zaminik isto Ferhad 12 akči. Pod sobom su te godine imali dva buljuka s po 20 ljudi, svakom je slidovalo po 6 akči. Dvojci topdžija imena se ne navode, a slidovanja su njim dnevno bila 7, odnosno 5 akči (Defterek 1886: 98). Iz 966. godine, odnosno za period od oktobra 1558. do oktobra 1559. u popisu tvrđava koje su

Dilovi starog zida koji se nalazi ko zadnji zid avlije franjevačkog samostana (ne samog samostana), to su vjerovatni ostaci tvrđave

pripadale segedinskom sandžaku, postoji i podatak o Subotici. Slidovanja u akčama su ista kao i u prithodnom popisu, Ferhad Bahadir je zapovidnik Subotice (dizdar), dok mu je zaminik Ferhad Abdulah (Defterek 1886: 122), godine 1560-1561. doneta je kanunama segedinske live. U njoj su utvrđena davanja rajetina u zavisnosti od njevi prihoda, pricizira se ušur, po njima su razrizivali porez u narednom periodu. Od 1568-1570. Subotica pored mustahfiza ima i ulufedžik, odnosno farise. Na čelu ovi vojnika-konjanika nalazio se u to vreme Bajazid aga, kome prema podacima iz 1568-1569. sliduje dnevno 16 akči. Pod agom je devet oda, na čijem čelu su serode. Svaka oda ima 8-9 ljudi, koji su dnevno dobijali po 8 akči, a serode po 9 akči. Lajoš Velič je izračuno 78 ljudi sveukupno u subotičkoj tvrđavi (Defterek: 202).

I broj konjanika srazmiran

Prema podacima Olge Zirojević, mustahfiza je u ovo vreme bilo 41, dok farisa ima 75 med osmanskim vojnicima u Subotici (Zirojević 1976: 119). Broj konjanika u subotičkoj tvrđavi narasto je par godina kasnije. U popisu za 981. hidžretsku godinu (2.maj 1573-21. april 1574) Tesvidž aga je zapovidnik,

što je vrlo visok položaj, koji divani o izminjenim okolnostima, a dnevno mu sliduje 16 akči, što za agu i nije zdravo puno. Pod njim je bilo 15 oda, u svakoj po 6 do 9 ljudi, koji su dobijali po 8 akči, dok je 9 akči pripadalo serodama. Ukupno Subotica je u svojoj tvrđavi imala 91 konjanika, dok ji je primera radi u segedinskoj utvrdi onda bilo 48 (Defterek 1886: 265). Krajom sedamdeseti godina dva turska popisa biluže 52 mustahfiza. Dizdar je bio Mustafa Hersek, čehaja Ahmet Abdulah, a serboljuk Timur Hasan. Nasuh Mehmet je naveden ko sertop. Ovaj popis jasno navodi da je u pitanju džemat mustahfiza, tvrđave Subotica, odnosno Sobotka u samom defteru (Halasi-Kun 1964: 19).

Bilo je i oni koji nisu imali za porez

Naredno popisivanje izvršeno je 1588-1589., kad se biluži 80 farisa, odnosno konjanika i 31 martolos, med kojima su samo petorica muslimani. Posljedni popis je isto nepotpun i on biluži 24 mustahfiza tvrđave Subotica (Zirojević 1976: 119). Prid kraj vika, 1580-1582. Subotica je imala 49 kuća, dok je 1590-1591. broj naraso na 63 kuće, koje biluže defteri. Tokom 80-ti i 90-ti godina tog vika Kelebija na pri-

mer ima 18 kuća, Palić, Pačir, Stara Moravica po 10, Tavankut 16, a Ludaš čak 29. Ko što je navedeno popis iz 1578. navodi džemat mustahfiza tvrđave Subotica. Dosta posli, u narednom viku spominje se i subotička džamija, mada je kaka bogomolja morala postojati. Naime, prema defteru iz 1628-1629., koji je obuhvatio gradove koji pripadaje segedinskoj livi, postojala je džamija u tvrđavi, koju je opsluživalo petero ljudi sa dnevnim prihodom od 24 akče. Mustahfiza i topdžija iz ovog perioda ima 13 a dobijali su dnevno ukupno 84 akči. Ulufedžika je bilo 13, sa 382 akče dnevno, u izuzetnim slučajevima 702 akče. Berat je iznosio 270 akči. Bilo je i 13 azapa, čiji su dnevni prihodi bili 103 akče. (Defterek 1886: 432) Petnajst godina kasnije, tačnije 1664. Subotica se naziva palankom. Posljednje decenije turske vladavine u Subotici, u gradu borave i visoki turski činovnici. Hajdar-beg 1677. Stefanu Kohariju, kapetanu Fileka, piše iz Subotice na mađarskom jeziku pismo u kojem moli Koharija da ne kažnjava kmetove iz okoline Subotice, današnjeg Novog Žednika, jel su siromašni i nisu mogli platiti porez. Pismo za Kečkemet i Kireš iz Subotice uputio je 1686. godine Hasan segedinski alajbeg (zaminik bega), u vezi s dvojcom, kako kaže, pametni ljudi, koje je tribalo poslat u Budim, a koji bi tribalo da idu u nemački tabor u Solnok. (Ivanyi 1892:14-15)

Kako je Evlija Čelebija opisao Suboticu

Iz približnog perioda je i putopis Evlije Čelebije, koji je od 1660. do 1664. obilazio ugarske krajeve. U tom periodu vraćao se u Konstantinopolj, di je svojevrimeno steko svo obrazovanje, a u povratku 1663. je u Beogradu. Naredne godine je uglavnom obilazio donje ugarske krajeve, pa je za virovat da

je i dnevnik pisan te 1664. godine. U privedu Čelebijinog putopisa „Seyahatnamesi“ bosanskog orijentaliste Hazima Šabanovića čitamo: „Ovu palanku nazivaju Suboska, a piše se i Suboska (zbog njeve transkripcije, Šabanović je kaže, ovo priveo ko isto), al zato što je ovo mesto osnovo herceg Bočkaj, pravo mu je ime Subočka. Bočkaj je bio mudar herceg srpskih banova. I sada se u slavu bana Bočkaja pjevaju pjesme i na sve strane razliježe refren: 'Davori, davorimo, Bočkaj Marko, hospo, Bočkaj...' Osvojio ju je Sulejman-han 932/1526. godine. Kasnije, 1002/1594. godine, u doba sultana Murata III, opsjeli su ovu tvrđavu na prepad prokleti mađarski nevjernici i povelili ustrajnu borbu u kojoj su zauzimali korak po korak. Kad su muslimani koji su bili opsjednuti u gradu vidjeli da im nema pomoći ni s jedne strane, oni su jedne noći našli izlaz tako što su na konje pojahali svu svoju čeljad; svi koji su bili sposobni da putuju pomogli su malim i nejakim, slijepim i kljastim, te su svi krenuli na put. Kad su se tako spremili, oni su u praskozorje otvorili gradske kapije. Đauri, kojima je mjesto u paklu, navalili su na njih kao divlje svinje (vep-rov). Na to su muslimani uz pokliče „Alah! Allah!“ isukali sablje, sasjekli mnoge nevjerničke ratnike, prokrcili sebi put i krenuli prema polju Velikog Kečkemeta; vodeći neprestano borbu s neprijateljima pobili su na hiljade nevjernika. Tako su sve muslimanske gazije sa svojim porodicama sretno ušle u grad Peštu, koja se nalazi pred gradom Budimom. Za čudo božije, iz subotičkog grada je utekao i jedan ovan dizdara subotičkog grada i trčao za muslimanskom vojskom koja se povlačila, pa je i on zajedno s vojskom došao u grad Peštu. To je zaista interesantan slučaj. Nakon toga nevjernici su okupirali grad Suboticu, hvaleći se riječima: „Postali smo gospodari grada!“

Stanovnici ovog mista hrabri i odvažni junaci

Godine 1002/1594. Sinan-paša je, idući u vojnu protiv grada Janoka, ponovo osvojio ovaj grad Suboticu. Od tog vremena ona se stalno nalazi u islamskim rukama i tako će ostati sve

Najstarija slika Subotice

dok bude bog htio. Sada se [ova palanka] nalazi na teritoriji segedinskog sandžaka i predstavlja carinsko povjereništvo (gömrük emáneti). [Palanka] ima svog dizdara i sto pedeset hrabrih janičara koji se dan-noć nalaze u borbi i ratu sa stanovništvom Srednje Mađarske, jer mađarski kralj Telemos smatra ovu tvrđavu svojim nasljednim dobrom, pa vreba svaku priliku da pošalje đaure – katane u borbu protiv ove tvrđave, ali se oni, božijom voljom, uvijek vraćaju praznih šaka, jer su stanovnici ovog mjesta vrlo hrabri i odvažni junaci. Tu se nalazi serdar budimskih i jegarskih janičara, sudski punomoćnik (nâib), tržni nadzornik (muhtesib), baždar, povjerenik carske mukate (emîn), povjerenik za harač (haračaga) i neimar (mímáraga). Sama tvrđava nalazi se u sredini prostranog polja. Na zapadnoj strani grada nalazi se malo jezero, u kome se love raznorazne ukusne ribe. Citadela ovog grada Subotice nalazi se na obali toga jezera. To je visoka mala utvrda sagrađena od tvrdog materijala, tako čvrsto kao da ju je gradió Šeddad. U toj citadeli ima oko četrdeset vojničkih kuća i jedna džamija. Vanska varoš je dobro naseljena i izgrađena palanka, nasuta zemljom i obezbijedena podzidom. U njoj se nalazi ukupno sto četrdeset dobrih kuća koje su pokrivene trskom i rogozom. Tu ima mnogo vinograda i bašča. Tu sam uzeo pratnju i krenuo dalje, te putujući šest sati došao u grad Martonoš.” Privod putopisa Evlije Čelebije koji je krećući se u Suboticu stigao iz Zente, objavljen je 1886. u „Magyarország Török kincstári defterek” razlikuje se od Šabanovićevog privoda, pa ćemo izneti u cilosti, pošto je dobrim kraći. U tom popisu Subotica se zove privedeno sa turskog Sopočka a tekst glasi: „Sopočka palanka. Izgradio ju je knez (princ, vojvoda) Bočkai. Bio je znameniti knez, u Hrvatskoj je opevan

u narodnoj pesmi „Davoridsu Bočkai Marku”. Godine 932. (6) palanku je zauzeo Sulejman kan (paša). Godine 1003. slučajno je pala u neprijateljske ruke, da bi je Sinan paša ponovo osvojio. Trenutno je centar carinskog nadzora u segedinskom sandžaku. Njen komandant sa stopedeset vojnika je u stalnim sukobima sa vojnicima severne (gornje) Mađarske. Palanka ima svog serdara janičara, sudiju, računovođu, poreznika, emina, agu građevinca. Tvrđava se nalazi nasred beskraino široke ravnice. Na zapadnoj strani se nalazi malo jezero sa raznim vrstama ukusne ribe. Unutar tvrđave ima 40 vojnih kuća i jedna džamija. Spoljni grad je palanka sa nabijenom ogradom, unutar koje se nalazi sto četrdeset mađarskih kuća sa krovom od trske. Ima puno bašti i vinograda. Odaleg krenuvši, za 6 sati stigli smo u Martonošku tvrđavu.» Iz Martonoša put ga je vodijo u Segedin.

Razlike u privedu

Za one koji su predstavljali tursku posadu i subotičku tvrđavu ko malu, posridni podaci dokumentuju, po zvaničnom carskom popisu, da je u subotičkoj tvrđavi bilo najmanje četiri čete. Nakon odlučujuće bitke Velikog bečkog rata (1683-1699) – bitke kod Sente 11. sept. 1697. godine, armija Eugena Savojskog logorovala je na istočnoj (žutoj) obali jezera Palić. Tad je njegov vojni kartograf, na karti označio i utvrđenje SABATSKA, tj. tadašnju Suboticu, čiju vedutu izdvojenu sa te karte, pohranjene u Vojnom arhiv u Beču, prvi put sada objavljujemo. Slika jasno pokazuje da su dve velike kule subotičke tvrđave, pravougaone osnove, dužine po dvadesetak metara, bile višlje od tornja franjevačke crkve, prostiruć se od crkve prema sadašnjem sokaku Dimitrija Tucovića i „Fekete” kupatilu, a

sam franjevački samostan vrlo je uočljiv. U Čelebijinim opisima, ima dosta nekonzistentnosti i pritrivanja, al austrijski vojni kartografi. bili su vrlo egzaktni i brez improvizacija. Suprotno pojedinim mišljenjima, zgrada franjevačkog samostana nije dio zidina tvrđave, već je to uvijek bio stambeni dio posade tvrđave. Ulaz kod Svetog Antuna, nije nikada bila nikaka stražarnica, ta to je na dva metara od kadgodšnjeg minareta, čije sam osnove imao prilike vidit (prim. aut.). Desni toran, crkve, podignut je upravo na tim osnovama. Zidine tvrđave bile su puno dalje, na udaljenosti ko do Srpske crkve, i tamo, na toj udaljenosti su bile palisade, sa zemljanim nabijenim nasipima, (njih na veduti iz 1697. već ne vidimo) koji su nakon razvoja artiljerije, zamijenili raniji tip zidina, jel bolje amortizuju eksplozivna topovska zrna, a i tad postojeće zidine, ojačavane su i štice nasipima. U knjigi g. Đule Leľbaha „Romba dólt világ”, koja je izašla u Budimpešti 2010. godine, pridstavljena je na strani 165. slika koja prikazuje vrlo visok toranj subotičke tvrđave, veći gabarita od sadašnjih tornjova crkve, koji je bio sa avlijske, unutrašnje strane, naslonjen na samu crkvu, sa siveroistočne strane. Na žalost, ovu sliku ne možemo meritorno koristit, jel je grškom pridstavljena slika samostana, crkve i tornja u Baču, iako je sličnost tog kompleksa sa subotičkim tolika, da se lako mož povirovat kako se radi o istim objektima. Na bazi te pogrišne slike, čak se nastojalo našim franjevcima oduzet više od polak avlije, tvrdeć kako je tamo kadgod išo sokak. To je tačno, al na zaminskoj slici iz Bača (usput to je retuširana fotografija), ne iz Subotice. Ova velika sličnost svakako nije slučajna. Krivica nije na autoru, već na onom ko mu je odaleg, s povirenjom podvalio. Sricóm naši su fratri uspili su odbranit svoj vikovni integritet posida, u inat sirovim pokušajima oni, kojima do nji nije stalo. Nama jeste. Daj Bože, da jedared dobiju natrag župu, pa da dicu oped bude moguće birat di da krstimo, da njim se vrata originalne matične knjige, umisto sadašnje rđave fotokopije.

(nastaviće se...)

Zvonko Stantić

KAKO SU SE „SUBOTIČKE NOVINE” PRIJA 120 GODINA BORILE ZA UPOTRIBU BUNJEVAČKOG JEZIKA

Na našem milom bunjevačkom jeziku

Pitanje bunjevačkog jezika (zvanično samo govora) ne postavlja se samo danas kad se divani o njegovoj standardizaciji, ono se postavljalo i prija više od jednog vika u ugarskoj kraljevini. O tom pišu „Subotičke novine“ koje su počele izlaziti krajom 19. vika. Triba dodati da je do tog vremena na bunjevačkom izlazio samo list „Neven“, koji je bio misečnik, i ko taki, kako je smatro osnivač „Subotički novina“, nije zadovoljavao potrebe Bunjevaca.

U ovom tekstu ćemo vam predstaviti prve tekstove u novoosnovanim „Subotičkim novinama“ 1893. godine, iz pera vlasnika i glavnog urednika Mladena Karanovića, koji se zdravo zalaga za ravnopravnost bunjevačkog jezika i Bunjevaca, iako sam nije bio Bunjevac.

U prvom broju ovi novina od 1. janura, u čijem podnaslovu stoji da je to bunjevačko-šokački nediljni list za misne obće stvari, prosvitu, zabavu i građanstvo, Karanović se obraća budućim čitaocima:

„Pogle dakle mi ovaj naš nediljni list u prvom redu prosviti i općem napritku bunjevačko-šokačkog puka naminjeno i posvićujemo i to ćemo se uvijek truditi, da mu tako pišemo, kako će nas najbolje i najlakše razumjeti. Naš list jeste i ostati će iskreni i istinski glasonoša svih događaja i javnih poslova u našoj velikoj varoši i ne samo, da će iste javne poslove virno saopćavati, već će ih i razpravljati i po zasluži ocinjivati. Svaki žitelj ove naše varoši bez razlike vire i narodnosti triba da se razbira, te da zna šta se u njoj događa, i radi, time više Bunjevci, koji su ovdje u većini, te dakle kojih se podjednako tiče, šta se

ovdje sve događja, kako se obavljaju javni općinski poslovi i kako stoje općinske stvari....List naš dakle, ponavljamo ima i imat će uvijek tu glavnu zadaću, da bude na našem milom maternjem jeziku istinski glasonoša onih općinskih poslova i stvari, koje se tiču našeg velikog i svima milog nam grada Subotice... Nas će u našem poduzeću uvijek rukovoditi ona zlatna izreka: svakom svoje! Kad smo jednaki u dužnostima hoćemo da smo jednaki i u pravu, i na to ćemo uvijek u ovom našem listu naglašavati i raditi na tome svima zakonito dopuštenim sridstvima, da to postignemo, a to je da se ovdje naš maternji jezik u crkvi, u škuli i općinskim stvarima poštiva jerbo nam to pravo i sami državni zakoni – Ustav ugarski – poštivaju i osiguravaju. Državni magjarski jezik triba i korisno je da zna svaki građanin a maternji svoj jezik ne triba i sramota je zaboraviti i zanezariti. Može biti, da će nas zbog ovoga kogod od bezsavisnih, zlobnih i nepatrijotičnih protivnika dragog nam maternjeg jezika u javnosti i napasti, no mi ćemo mu hladno bez svadje odgovoriti samo toliko: neka vidi i prouči dobro sve ono što u slobodnom ugarskom ustavu o slobodnoj upotrebi maternjeg jezika svih žitelja ove svima nam toliko drage domovine stoji.”

Još u januaru (22.) iste te prve godine izlaženja „Subotički novina“ Mladen Karanović, na naslovnoj strani objavljuje tekst „Zloba i pritiranost“, jel su se javili prvi ozbiljni protivnici izlaženja ovi novina. I on, izmed ostalog kaže:

„Tako se nedavno mistne magjarske novine nastojale dokazi-

vati da je suvišno bilo ove „Subotičke novine“ pokrenuti jer, vele, ko zna čitati, eno mu magjarske novine; a ko ne zna magjarski?”

Dokle, manja pola subotičkih stanovnikah ima svoje 4 magjarske novine, tada veća polovica Bunjevaca i Srba u Subotici i oko sto hiljada Bunjevaca i Šokaca u okolici mogu i moraju imati barem svoj misečni i nediljni list.

Prava na to osigurano nam je samim zakonom: a prosvitni napridak drugih narodah upućuju Bunjevce i Šokce, da se za svoje duševno izobraženije već jednom ozbiljno i late. ...Badava je čeko Bunjevac i Šokac, da mu se sa nadležne strane u pomoć pritekne; podupira on svaku vladu gospodujuću stranku željno izčekujući pravdu i bolje uvidjenje ljudih; al za njegov razvitak i napridak ne samo da nije učinjeno ama ni toliko koliko je crno pod nohtima, nego se, eto, još i dandanas svaki bunjevački prosvitni pokret sumnjiči i njemu svaka moguća zaprika stavlja. Nisu ove novine pokrenute na zapovjed vlade iliti za osvetu ovoga ili onoga; nego su ponikle iz čistoga rodoljubivoga nastojanja za izobraženije na prosvitnom polju zanemarenih i ostavljenih Bunjevaca i Šokaca; da razprostiru dobar nauk, da razprostiru svitlost u gustom pomrčini neznanja i neupućenosti, i da stvore pravu bracku slogu po svima koje ima, gdi god naš narod stanuje. Ne slušaj dragi brate Bunjevče i ti mili Šokče na prazne riči tvojih neprijateljah, već se drž onih, koji se od tebe netudje, i koji rade za tebe iz čistog rodoljubivog osićeja, koji se trude za prosvitu tvoji

u svima nepogodnim prilikama, bilo kiša, bilo suša, i koji te uče na poštivanje tvoga maternjeg jezika.”

Samo misec dana kasnije kad je doštampana Ivanjijeva knjiga o Subotici, i Karanović u tekstu „Ivanji i subotički društveni život“ kritikuje Ivanjijev stav prema Bunjercima i bunjevačkom jeziku ko manje važnim. Izmed ostalog on iznosi poraznu sliku obrazovanja bunjevačke dice.

„Ta pogledajte samo u naše pučke građanske i sridnje škole u varoši, pa pitajte: ima li bar jedna škula u ciloj varoši, koja bar početnicu bunjevačku poznaje? Nema ni jedne! Naprotiv uči mladež, osim magjarskog jezika latinski, grčki, francuski i nimački, samo jezik starosidionah Subotice nema pristupljenja u onim školama, koje većom stranom Bunjevci uzdržavaju.

Nadalje razpitajte, koliko nam učitelja zna i hoće obavistiti svoju dicu bunjevačku? I taki ćete malo naći.

Škulah gdi se magjarski pridaje, a bunjevačka dica zivaju i spavaju, naći će te zadosta; ta ima i takih razredah, gdi bunjevačku dicu nemilice strpaju u stražnje klupe da ne smetaju. Šnjima se, tužan, nestara nitko. Učitelji valjda misle dok hoće dolaziti će, a kad im dosadi, ostati će kod kuće.”

Dakle, stanje po pitanju bunjevačkog jezika je uvijek bilo teško u društvu. Ono što su drugi dobijali, za to su se Bunjevci morali boriti. No, ta borba je često znala sustat na svojem putu, i zato je pitanje bunjevačkog jezika opet na jednom od početaka.

E. Bačlija

PRAVOG I VEČNOG MIRA I SREĆE NEMA

Optimizam je mudriji način življenja

Kada se nađemo u nekoj nevolji, manoj ili većoj, a to se svima nama povremeno dešava, optimizam je taj koji će nam najviše pomoći

Optimizam znači nadu, veru u uspeh i pomoć pri nalaženju nekog rešenja, možda ne idealnog, ali ipak rešenja, jer svako rešenje je bolje od odustajanja.

Pogledati istini u oči

Koprcajući se i zapetljavajući se u neki problem, obično gubimo svoj unutrašnji mir. Razne i protivurečne misli i emocije nas bombarduju i u takvom stanju teško je doneti pravu odluku i ponašati se konstruktivno. Zbog toga je prvi korak u rešavanju nekog problema – smiriti svoje misli i emocije i pogledati istini (problemu) u oči. Potom treba odbaciti sve one crne i negativne misli (ne mogu, neću uspeti, to je neizvodljivo, nije to za mene, to je teško i sl.), a pokrenuti one pozitivne misli (mogu ja to, uspeću, verujem u sebe i sl.), nakon čega će uslediti i adekvatno ponašanje, odnosno akcija i traženje rešenja.

Razloga za stres ima puno

Sve to nije uvek lako, pogotovo zbog toga što su ljudi skloni da pre vide loše stvari nego li dobre, zaboravljajući da u životu ima i jednih i drugih. Doduše, svet je zaista pun nevolja, patnji i problema, i u takvom svetu je lakše naći greške i propuste nego lepotu. Međutim, život nije ni crn ni beo, odnosno, život nije, niti će ikada biti savršen bez obzira u kom delu sveta živeli. Uvek će biti razloga za stres i nezadovoljstvo. Ako se ne radi o eko-

nomskim, društvenim ili političkim problemima (siromaštvo, nezaposlenost), onda su tu prirodne i klimatske nepogode i katastrofe (uragani, poplave, zemljotresi), gde je čovek nemoćan, ili još gore ratovi, sukobi i razaranja izazvana baš ljudskim faktorom, mržnjom i ljudskom sebičnošću.

Nismo svi isti

Pa ipak, bez obzira na objektivno stanje stvari, od toga kako ih mi vidimo i doživljavamo, zavisi da li i koliko ćemo biti srećni i zadovoljni. Jer ljudi različito reaguju na sve što se događa oko njih, čak i kada se radi o najobičnijim stvarima. Tako na primer, neko obožava kišu i ne bi mario da pada mesec dana. Neki pak padaju u depresiju čim se nebo smrači. Neko obožava planinarenje a nekom se zavrti u glavi kad samo pogleda dole sa trećeg sprata. U svakodnevnom životu je bezbroj primera za to. Oni pak, koji su po prirodi pesimisti, o svakoj životnoj pojavi, bilo da je ona objektivno dobra ili loša, imaju negativan stav. Za njih ništa na ovom svetu nije dobro, sve kritiku-

ju, sve vide crno i sve je besmisleno. A kada se zaista desi nešto loše, oni likuju: „Eto, znao sam da će tako biti”. Ovakve osobe su stalno nezadovoljne i kritične, zbog čega nikada ne mogu biti srećne. One obično žive i ostaju usamljene, ogorčene na ceo svet.

Vedre misli, vera i nada

S druge strane, optimista se uvek nada, pa je optimizam bolji životni izbor. Jer kada smo optimisti, osećamo da u svakoj nevolji uvek ima mogućnosti i nade za neko rešenje, i spremni smo da u tom cilju preduzmemo odgovarajuće korake. Tako, na primer, kada se razbolimo, optimizam, vedre misli i raspoloženje nam pomažu da lakše prebrodimo teške trenutke. Kad izgubimo posao i imamo novčanih problema, optimizam nam opet pomaže da potražimo neke nove mogućnosti. Kada prolazimo kroz neke teške životne situacije (razvod, ljubavno razočarenje, gubitak drage osobe), optimizam nam daje snagu i veru da će sve to proći, da ćemo opet imati svoj mir jer je sve u prolazu i sve što počne mora da

se i završi. Razna ispitivanja čak pokazuju da optimisti i duže žive. Optimizam je dakle moćna stvar i pomoć u savlađivanju raznih teškoća i problema koji su neminovni pratilac svačijeg života.

Lako je naći i dobro i zlo, izbor je na nama

Naravno, nije svaki optimizam dobar i poželjan. Bilo bi krajnje neumesno nekome ko je izgubio dragu osobu ili kome je požar uništio kuću ili nekome ko je doživeo neku drugu sličnu tragediju reći da je sve u redu i da ne treba da se sekira. Optimizam mora biti realan.

Međutim, ako izuzmemo traغيčne okolnosti, uvek postoji mogućnost izbora između dva načina gledanja na problem i situaciju, a to zavisi od nas. Zaključak je jednostavan. Ako tražimo probleme i dokaze ružnoće u ovom svetu, lako ćemo ih naći jer oni uvek postoje. S druge strane ako odlučimo da potražimo lepše stvari, jer i njih ima, i njih ćemo naći. Izbor je, dakle, na nama i u našoj glavi: ili ćemo negovati crne, negativne, pesimističke misli i biti stalno namrgođeni, nezadovoljni i nesrećni, ili ćemo pak negovati lepe, pozitivne, optimističke misli, koje će nas u ovom nesavršenom svetu ipak učiniti koliko-toliko zadovoljnijim i srećnijim, jer pravog i večnog mira i sreće nema. Ovo drugo je korisnije, zdravije i što je najvažnije – to je mudriji način življenja.

Desa Kujundžić

REFORMISANJE KALENDARA KROZ VRIME

Kako je nasto kalendar

Kazu da je Julije Cezar reformisao kalendar ko vrhovni sveštenik, u čemu je imo pomoć matematičara Sozigena. Tako je naredio da se, sad već mitološki daleka 46. godina p.n.e. produži za 67 dana. Saznajte šta je prithodilo ovoj reformi i šta je od nje danas ostalo isto

Rimljani su i prije znali za ono što mi danas zovemo kalendarom, al su oni to bilužili pod drukčijim imenom, fasti. Ukratko to je bio kalendar sakralne prirode, u kojem su posebno označavani dani, određeni od svećenika, u kojima su najviši magistrati (konzuli, pretori) mogli obavljat javne poslove vezane za organizaciju pravosuđa (dies fasti), dani kad su mogle bit sazivane skupštine (dies comitiales), dani kad se obiluzavo trenutak posvećenja pojedini svetilišta i hramova (dies natalis), ko i dani za odmor i svetkovine (dies feriae).

Prvi dan u masecu - kalendae

Patriciji su dugo sakrivali ovaj kalendar, sve dok ga, po legendi, u vrime slavnog cenzora i prvosvećenika **Apija Klaudija** „Slipog“ (oko 300. p.n.e.), nije objavio njegov pisar **Gnej Flavije**. Pojam fasti biće zaminjen tek dobrim kasnije novolatinskom kovanicom calendarium (kalendarium), nastalom od naziva za prvi dan u masecu (Kalendae). Rimski kalendar koji se smatra najstarijim, a koji se pripisiva **Romulu**, sastoj se od samo deset maseci. A oni su služili za obavljanje poljski radova (304 dana). Mart je bio početak svake godine a okončavala se decembrom, tako da je postojalo međuvrime i tokom zime ono se nije bilužilo. Ti „nevidljivi“ maseci se nisu uzimali u obzir ni kod razni drugi naroda sa severa koji su živili sličnim stilom života. Viruje se da je od nji virovatno tako računanje vrimenta i priuzeto. Oni su zimse masece ignorisali, jel je zemlja u to doba

mirovala, i smatrali su da ti dani ne donose sriću. Kasnije su dodati Ianuarius i Februarius, što se pripisiva **Numi Pompiliju**, Romulovom naslidniku.

Pristupni masec

U to vrime, godina se privodila kraju masecom februarom, sotim što je s vrimenta na vrime (tačnije svake druge godine) ubacivan dodatni masec u računanje godine (od 22 ili 23 dana), nazivan „pristupni“ ili „interkalarni“ (od intercalare – umetiuti). To je bilo potrebno jel se radilo o lunarnom kalendaru, zasnovanom na masečevim menama (ko i mnogi drugi drevni kalendar), pa kalendarski 12 maseci nisu odgovarali solarnoj godini. Svaki masec je imo po 29 dana, a nji četri (Martius, Maius, Quintilis, October) imali su po 31 dan, a februarius 28 dana, tako da je godina imala ukupno 355 dana.

Kako su maseci dobili ime

Imena za prvi šest maseci u godini vezani su za rimsku mitologiju: januar nosi ime boga s dva lica Janusa, Februaria su svečanosti očišćenja po kojima je nazvan februar, bog rata Mars je dao naziv masecu Martu, a Aprilis je pojam vezan za bujanje vegetacije, kada se zemlja otvara (aperire – otvorit). Masecu maju ime je dala Maia (Maja), drevna staroitalska boginja prirode, plodne zemlje i biljaka, kojoj je Vulkanov svećenik žrtvovo svinče na majske Kalende (tj. početkom tog maseca), dok je Iuno (Junona) boginja neba i žena Jupitera, svoje ime dala junu. Ostali

maseci u godini označavani su rednim brojevima („peti“, „šesti“, „sedmi“, itd), al prema prvobitnom rasporedu u kojem je godina započinjala s martom. U to vrime kopni snig, kreću duži dani i Rimljani nuz prizivanje boga Marsa otpočinju sa svojim vojnim planovima, koji se produžavaje sve do slideće zime. Tek će krajom republike (posli 153. godine p.n.e.) Rimljani uvest računanje kalendarske godine od 1. januara. Doduše, i dalje će ostat raniji nazivi za masece, tako je na primer novembar („deveti“) tad posto jedanaesti, a decembar („deseti“) dvanaesti masec u godini. Vrimentom su maseci Quintilis i Sextilis nazvani Iulius (u čast Julija Cezara) i Augustus (u čast Oktavijana Avgusta).

„Šareno“ računanje vrimenta

Međutim, ubacivanjom po volji jel izostavljanjom dana u masecu, često su se vršile razne manipulacije političke prirode (npr. skraćivanjom el produžavanjom magistratski službeni godina), pa je u računanju vrimenta došlo do opšte konfuzije, pogotovo kad je oficijelni kalendar krajom republike bio

čak oko tri maseca ispid solarnog. Otaleg su nuke religijske svetkovine, koje su, na primer, po zvaničnom kalendaru bile pridvidene da se održavaje u kasno proliće, sad padale dobrim ranije, u poznuzu zimu.

Konačno, gregorijanski kalendar

Da bi se okončala ova pometnja, **Julije Cezar** je u svojstvu vrhovnog svećenika (pontifex maximus), i nuz pomoć aleksandrijskog matematičara **Sozigena**, reformisao kalendar na taj način što je naredio da se 46. godini p.n.e. doda 67. dana od novembra do decembra, čime je produžio tu godinu na 445 dana. Od slideće godine (45. p.n.e.), umisto lunarnog počo se primenjivat solarni kalendar, koji je priuzet iz Egipta i prilagođen rimskom računanju sotim što je u kraće masece umetnut određen broj dana da bi ukupni zbir bio 355 dana. Tako je nasto tzv. julijanski kalendar, koji se nuz manje izmine održo sve do 1582. godine, kada je **papa Grgur XIII** uveo novi način računanja, tzv. gregorijanski kalendar.

T. K. Matković

TAVANKUTSKI PASULJ 2012.

Nuz divan i piće kuvo se gra

Najbolji kuvari nagrađeni kotličima

U Donjem Tavankutu 19. avgusta održano je XVI takmičenje u kuvanju grava.

Novina je da je organizaciju ove tradicionalne manifestacije priuzo Bunjevački kulturni centar „Tavankut“ od Udruženja žena „Tavankut“, svoji dugogodišnji partnera.

U takmičarskom dilu su učestvovala 22 ekipe iz Tavankuta, Ljutova, Bajmoka, Male Bosne, Subotice, Starog Žednika i Ečke. Atmosfera je bila vesela nuz dobar zalogaj, dobro domaće vino i rakiju i, naravno, čuveni humor majstora za kuvanje u kotličima.

Kvalitet skuvanog grava je ocinjivo tročlani žiri u sastavu: **Ivan Kolar, Marko Stantić i Goran Mihajević.**

Tako je I mesto pripalo ekipi MO SPS „Tavankut“ i kuvaru **Mirku Ušumoviću**, II mesto je osvojila ekipa „Bunjevačka vila“ iz Male Bosne i kuvarica **Nela Ivić**, a na III mestu je **Ivan Matić – Čabres** iz Ljutova sa svojom ekipom. Podijeljene su i nagrade za: najstarijeg kuvara – **Stevana Plešu** iz Bajmoka, najmlađeg kuvara – **Danijeli Hajdi** iz Gornjeg Tavankuta i nagrada za najveseliju ekipu koja je pripala **KUD-u „Lala“** iz Ečke.

Posli takmičarskog dila prisutni su uživali u kulturno-umetničkom programu koji su pripremili BKC „Tavankut“ iz Tavankuta i KUD „Lala“ iz Ečke.

Veselje je trajalo do sitni sati, nuz dobar gra i piće po zdravo prihvatljivim cinama, a positiocie je u završnici dana zabavljio tamburaški orkestar „Bekrije“ iz Tavankuta.

Ove godine je „Tavankutski pasulj“ posutilo priko 700 zadovoljni posutilaca, koji s nestrpljenom čekaje da se ovo druženje ponovi i u 2013. godini.

A. Savanov

SPORTSKA SEZONA SE ZAHUKTAVA

Borba fudbalerki

„Čovićov memorijal“ u tenisu

U organizaciji Tenis kluba Palić 1878 u utorak, 28. avgusta, završen je 43. „Čovićov memorijal“ u tenisu, turnir za dicu do 14 godina.

U muškoj konkurenciji prvo mesto osvojio je prvi nosilac **Aleksa Petrović**. On se finalu sastao sa **Danijelom Turuom** iz Spartaka, i slavio sa 6:4, 6:4. U ženskoj konkurenciji najbolja je bila prva nositeljka **Tijana Spasojević**, u finalu sa 6:0, 6:0 savladala **Slađanu Sovilj**.

Srebro za dvi Jelene

Jelena Trnić i Jelena Olujić, odbojkašice subotičkog Spartaka, bile su članice ženske odbojkaške reprezentacije Srbije koja je osvojila drugo mesto na Prvenstvu Evrope koje je održano u Turskoj.

Zlato za Palićane

Vjekoslav Futo i Stevan Sedlak, jedrilica Palića, u oštroj konkurenciji na 36. Kupu Đerdapa osvojili su prvo mesto u klasi 470.

Sedlak na Olimpijadi

Ministar za omladinu i sport Srbije **Alisa Marić** uručila je direktoru šahovske reprezentacije Srbije **Obrenu Četkoviću** zastavu koju će poneti šahovski olimpijci na 40. Olimpijadu čiji je domaćin Istanbul od 27. avgusta do 10. septembra.

U selekcijama se nalaze i takmičari Spartaka, pa će i ime Subotice biti pomenuto na ovom velikom šahovskom takmičenju. U seniorskom sastavu se nalazi subotički šahovski velemajstor **Nikola Sedlak**, dok su u juniorskoj postavi **Novak Čabarkapa i Filip Kumić**.

Tri kola, tri poraza

Posli tri kola u Super ligi Srbije, fudbaleri Spartak Zlatibor vode imaju tri poraza i ko jedina ekipa koja posli tri ko-

la nije osvojila ni bod, al ni postigla gol, nalaze se na zadnjem mestu na tabeli.

U prvom kolu Spartak je poražen u Užicu od Slobode sa 0:2, potom u Subotici od Vojvodine sa 0:1, da bi u trećem kolu u Ivanjici, od Javora, 0:2.

Bačka raspoložena

Za razliku od Spartaka, fudbaleri Bačke 1901 se nalaze na prvom mestu Vojvodanske lige. Posli dva kola imaju dvi pobide, a ubedljivo je bilo u drugom kolu, u Subotici je Bačka pobidila Kikindu sa 3:0 (0:0), a raspoloženi **Igor Kozoš** je postigo sva tri gola.

Fudbalerke u Evropi

Na konferenciji za štampu koja je održana u ponedjeljak, 27. avgusta, iz Ženskog fudbalskog kluba Spartak poručili su da su spremni za velike izazove u pridstojećem periodu, kako na domaćoj, tako i međunarodnoj sceni.

– **Kao što se već i zna, 23. avgusta je u Nionu izvršeno žrebanje za šesnaestinu finala Lige šampiona, a za protivnika smo dobili ekipu Geteburga iz Švedske. Prvi meč igramo u Subotici, 26. septembra, drugi 3. oktobra u Švedskoj. Treba reći i to da smo tokom boravka u Švajcarskoj vodili mnogobrojne razgovore sa važnim predstavnicima UEFA, a sve u cilju da zajedno poradimo na razvoju ženskog fudbala u Srbiji – istakao je Bojan Arsić, sportski direktor ŽFK Spartak.**

Šest reprezentacija

U Subotici će se od 6. do 10. septembra održati tradicionalni fudbalski turnir Memorijal „Stevan Vilotić Čele“. Memorijal se održava po devetnaesti put, a nastupa šest reprezentacija koje čine igrači do 19 godina.

Ove godine će čika Čeletu u čast igrati selekcije Srbije, Belgija i Mađarska („A“ grupa), te Izraela, Ukrajine i Crne Gore („B“) grupa. **N. Stantić**

Poso: Očekiva vas buran period i veliki izazovi, koje će te najlakše savladati ako se oslonite na sopstvene snage i iskustva koja ste stekli u prošlosti. Imaćete podršku ljudi koji su vam i ranije bili naklonjeni, al ovaj period morate prigrmit sami. Sve ostalo stvaraće vam komplikacije.

Ljubav: Ukoliko ste u vezi odnos s partnerom bi se mogo poremetit zbog stvari koje niste bili voljni rascistit u bližoj prošlosti. Virovatno vam se ovo vraća ko nika vrsta opomine da je ne slušate, i ne učite od prošlosti. Pogotovo ako je ona bila bolna i obiluzena konfliktima. Slobodni oinov imaće šanse kod vodeni znakova, prije svega škorpjje.

Zdravlje: Problemi s disajnim putovima mogli bi vam iskomplikovat važan događaj.

Poso: Iako ste uložili značajno vrijeme i volje, ciljevi vam se u narednom periodu neće ostvarivat po planu. Imaćete i više nepriklia nego što ste u stanju podnet, zato će vam bit potrebna pomoć sa strane. Osoba u znaku raka bi se mogla pokazat ko dobar saradnik.

Ljubav: Vaša ljubomora samo odmaže partneru da vam se približi i objasni vam stavove koje ste ranije doživili ko nezainteresovanost. Od vas zavisi kako će se odigrat približavanje stavova. Slobodne osobe u biku neće bit naročito uspišne u ovom periodu, kad je pronalaženje srodne duše u pitanju. Ovo je dobar period za posvećivanje vremena sebi.

Zdravlje: Čest bol u očima i oštre glavobolje će vam često skrenit pažnju na činjenicu da vam zdravlje nije idealno.

Poso: Vridni ste i tili bi postignit velike poduhvate za malo vremena. Napor vam se u jednu ruku ostvariva i daje vam elan za dalji rad, dok drugi dio posla tvrdoglavo ostaje nerišen. Probajte nać modus koji bi vam pokazao put kako da riješite ono što je prioritetno a šta ste vi umislili ko tako. Od raspoređivanja energije zavisi i vaša cilokupna efikanost.

Ljubav: Odlazete stvari koje su važne, ne sluteć da partneru tako šalžete signal da vaše vrijeme vridi više. Prominite odnos prema vezi u kojoj ste, ukoliko ne planirate zasnavat novu. Strpljenje koje vam se pruža neće trajat beskrajno dugo. Slobodne osobe u ovom znaku, imaće jasne signale od jedne vodilije el jarca. Ulaskom u taku vezu neće postignit ništa trajno, al motivi obadvi strane gotovo da nemaje međusobni nesuglasica.

Zdravlje: Nivo šećera u krvi je ono što bi vam u ovom periodu mogla zadat brige.

Poso: Od vas će se tražit odluke i liderski nastup. Za vas će tako šogod svakako bit izazov, al će mnogi, pa i vi bit iznenađeni uspihom u izazovima koji su prid vama. Ovo naravno nije zagarrantovano, ako se ne oslonite na pouzdane ljude i svoje najbolje poten-

Horoskop za septembar

cijale. Prostora za oklivanje i grišenje je malo.

Ljubav: Tribali bi posvetit malo više vremena tom šta dajete od sebe u vezi, a koliko ste zahtivni i kad očekivat da vam se šogod vrati. Sposobost da volite niste nikad izgubili, al se čini ko da vam je kompas u vezi skrenio sa pravog puta. Slobodne osobe u ovom znaku moraće se potruditi ako žele vezu, zvizde njim nisu naklonjene pa ako se nikima i desi tako iskustvo, mogli bi imat utisak da sve nije bilo vridno uložnog truda.

Zdravlje: Rad srca i umor će vam zadavat brige u ovom periodu, al većini rakova ovo neće bit znaćajan problem ako budu osluškivali svoj bioritam.

Poso: Govore vam često da nema tog ko bi vas mogo zaminit, i da ste za poso koji radite rođeni. U tom ima istine, al zamina uvik postoji, kad je stručnost u pitanju. Potrudite se da ovaj period bude u duhu saradnje s drugima, a ne odvajanja i megalomanije kojoj mnogi lavovi naginju. U toj saradnji veliki doprinos vašim naporima daće osoba rođena u znaku ovna el strilca.

Ljubav: Iako nemate običaj, učinite iznimku i poklonite voljenoj osobi niku sitnicu. Nesuglasice koje imate svakako nećete riješit sotim, al će te pokazat dobru volju da o tom povedete dijalog. Za lavove koji nisu u vezi jel braku, ovo je dobar period za nove početke i tribali bi ga iskoristit za nalazjenje osobe koja će vam život učinit kako ga i sami doživljavate.

Zdravlje: Zdravlje će vam bit zadovoljavajuće u narednom periodu. Nuz manje probleme sa povridama na radu.

Poso: Donećete dosta dobre zaključke o tom šta bi tribalo radit po pitanju problema koje imate trenutno. Al realizacija i otklanjanje isti neće ić onako kako ste se nadali. Pa računajte na komplikacije koje će vas omest u naporima, u pojedinim situacijama. Ne klonite duhom prid poslom koji vas čeka, jel riješena svakako jesu moguća i dostižna.

Ljubav: Iako ne spadate u znake koji su na glasu ko skloni flertu, osoba u vodenom znaku bi vam ipak mogla ukazat na to da niste ni od kamena, ako ste već drukćiji od drugi. Veza iza ovog izazova svakako stoji ko mogućnost, za one koji su spremni prominit svoje navike. Ipak, za mnoge će to bit privekl izazov i odustaće iz bojazni da ne budu povrideni.

Zdravlje: Čest nedostatak snage pravice vam probleme na poslu i svakodnevnom životu.

Poso: Ideje su šogod brez čega ritko ostajete, pružice vam se prilika da to i dokažete u narednom periodu. Za one priduzimljive rezultati neće bit nikako iznenađenje, jel dobro znadu rizike i neophodnosti za uspih. Za većinu će pak bit dovoljno i to što će pokazat okruženju da imaje sposobnosti koje njim se povrimeno dovode u pitanje. **Ljubav:** Osićanja izmed vas i vašeg partnera bi mogla pokvarit treća osoba, ako ne razjasnite u vezi vašu prošlost. To mnogima neće bit lako ni prijatno, al će se pokazat ko neophodnost, kako neželjenoj situaciji ne bi dali prisudnu moć odluke, u očima vašeg partnera. Možda vam neće bit oprošteno istog momenta, al svakako je bolje počet nego ne činit ništa.

Zdravlje: Bolovi u zglobovima doće od irražaja u ovom periodu.

Poso: Veliki ste entuzijasta kad su planovi u pitanju, volite mislit unaprid i srdite se kad stvari ne idu kako ste projektovali u svojim mislima. Dobre strane ove tendencije otvoriće vam vrata uspiha, jel se ljudi ko vi svakako vridnuju. Loša strana je što bi vas u izazovima, koje će vam donet zadaci, mogli upoznat po zlu, jel po nezgodnoj prirodi, koja je česta odlika vašeg znaka.

Ljubav: Ispade ljubomora partnera ne tretirate ko ništa ozbiljno, i sotim samo dolivate ulje na vatru koja je već zapaljena. Mnogi od vas će u narednom periodu morat dovest niz stvari u vezi na svoje mesto. A pri tom ćete vi imat više posla od partnera, samim tim što se odnosite prema problemima s priviše lakoće.

Zdravlje: Organi za varenje biće vam ositljivi u ovom periodu, povedite računa da vam izrana bude uravnotežena i brez jaki začina.

Poso: Ne spadate u ljude koji imadu idole priviše često. Al će te se sami nać u toj ulozi za mnoge u vašem okruženju. Uspih koji vam donosi naredni period biće velik podsticaj za ljude koji vam se iskreno dive. Vaše obaveze, s druge strane, neće sotim bit ni manje ni lakše. Držite sve pod kontrolom i ne dozvolite da vam slava postane faktor nestabilnosti.

Ljubav: Iako odvajte dosta vremena za voljenu osobu, ne činite to na način koji se od vas očekiva. Porazgovarajte o tom i potrudite se da ispravite svoje pogriške, u suprotnom bi vam veza mogla zapast u krizu, koja je krajnje neizvesna. Osobe u ovom znaku koje su slobodne, potražice svoju sriću sa zemljanim znacima, prije svega, sa znakom jarca i divice.

Zdravlje: Problemi sa kostima dominiraće

u ovom periodu, al savesnom blagovremenom reakcijom s vaše strane veći problemi nemaje šansu.

Poso: Vaša odlučnost prisudna će bit u velikom broju situacija koje će činit nastupajući period. Iako niste baš ludi za publicitetom brez osnove, ovaj put će za to postojat dobar razlog. Moraćete se obavezat na odgovornom poslu, a u isto vrijeme i ne postat ništa manje u očima drugi, od onog za šta vas smatraje. Budite taktični kad su očekivanja u pitanju.

Ljubav: Često donošenje pogrišni zaključaka i neraspoloženost, stvoriće kod vaše voljene osobe utisak da vas ne poznaje, pa i da vi ne želite bit u vezi. Ukoliko budete prilazili priko očigledni signala šogod nije u redu, moglo bi se i desit da ne budete u vezi. Potrudite se da to spričite dijalogom. Slobodne osobe u ovom znaku imaće više prilika za ulazak u vezu u ovom periodu. **Zdravlje:** Ositljivost na nagle promine vremena zadavaće vam nevolje u ovom periodu. Zdravlje će biti generalno dobro.

Poso: Inovatorski duh vam često otvara vrata, jel ne pristajete na nemoguće kad su ideje u pitanju. I uvik imate ponudit riješenje koje niko drugi ne bi mogo smislit. To primećivaje i ljudi oko vas, što će bit okosnica nastupajućeg perioda za vas. Ovo će naravno bit nikima i povod za ljubomoru, al ne ulazite u razloge zašto je tako, jel bi samo vodili u bresmislene konflikte.

Ljubav: Harmonični odnos vas i voljene osobe često kvari vaša plahovita priroda i želja za samoćom, koja se krivo tumači. Iako se trudite da budete osoba kaku je vaš partner tražio, uvidate da to nije veza kaku vi želite. Slobodne osobe u ovom znaku, moraće se potruditi da se dokažu u očima jedne divice, dok bi sa strilcom lako mogli izgradit ambijent za ozbiljnu vezu.

Zdravlje: Odlično, i brez naznaka da bi bilo šta moglo prominit tako stanje.

Poso: Imate prid sobom veliki broj obaveza, pa vam se čini da nemate snage za sve. Period koji vam pridstoji doneće vam olakšanje i pomoć, koju možda niste ni očekivali. Svakako joj se nemojte pridat ni očekivat da uradi sve za vas. Sotim ćete samo naškodit sebi i izgubit svaku podršku dok će vam obaveze ostat iste.

Ljubav: Nemate velike protivite i uživajte u malim stvarima s voljenom osobom. Ipak, ambicije partnera često bi vam se mogle činit ko šogod što ometa vašu vezu. Potrudite se da taki stav ne izraste u pravu zavist s vaše strane, na koju svakako niste imuni. Osobe u ovom znaku koje nisu u vezi ni braku, imaće priliku da to promine s jednom vagom el vodilijom.

Zdravlje: Malaksalost i oticanje stopala mućice veliki broj pripadnika ovog znaka. Al veći problema sa zdravljom ne bi tribalo bit.

T. K. Matković